

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΣΔΟ

ΤΜΗΜΑ : ΣΥΝ/ΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

**ΘΕΜΑ : «ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ – ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΘΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΤΡΩΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Α. Γιωγ 636

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦ. 1 : Η ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	10
1.1. Τα αίτια της ελληνικής επανάστασης και η κατάσταση στην Ελλάδα μετά την απελευθέρωση.	10
1.2. Οι σχέσεις ιδιοκτησίας και παραγωγής στο χωριό.	11
1.3. Η απαλλοτρίωση του 1871 και οι συνέπειές της.	12
ΚΕΦ. 2 : Η ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.	13
ΚΕΦ. 3 : Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	15
ΚΕΦ. 4 : Η ΑΠΑΡΧΗ ΙΔΡΥΣΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	17
4.1. Παράγοντες που επέδρασαν στην ίδρυση συνεταιρισμών.	17
ΚΕΦ. 5 : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1915-1922	19
5.1. Η κοινωνική και οικονομική κατάσταση της Ελλάδας ύστερα από την στρατιωτική επανάσταση στο Γουδί το 1909.	19
5.2. Οι συνθήκες ζωής των αγροτών.	19
5.3. Ο νόμος 602 του 1914 «περί συνεταιρισμών».	19
5.4. Η δράση των αγροτικών συνεταιρισμών στην περίοδο 1915-1922.	20
ΚΕΦ. 6. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1923-1941.	21
6.1. Οι συνέπειες του 1 ^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου και της Μικρασιατικής καταστροφής στην Αγροτική οικονομία της	

Ελλάδας.	21
6.2. Η αγροτική μεταρρύθμιση το 1923 και οι συνέπειές της. Η ανάπτυξη της εμπορευματικής παραγωγής στο χωριό.	21
6.3. Η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών.	22
6.4. Η οικονομική δράση των αγροτικών συνεταιρισμών.	23
6.5. Η επαγγελματική δράση των αγροτικών συνεταιρισμών.	23
6.6. Η στάση του κράτους μετά την ανάπτυξη του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος.	23
ΚΕΦ. 7. ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.	25
7.1. Οι συνέπειες της κατοχής στην Ελλάδα από τους Ιταλούς, τους Βουλγάρους και τους Γερμανούς στην αγροτική οικονομία.	25
7.2. Η πρόοδος του συνεταιριστικού κινήματος στην περίοδο της Κατοχής.	25
7.3. Η βοήθεια των συνεταιρισμών στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού.	26
ΚΕΦ. 8. : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.	27
8.1. Η αγγλοαμερικανική επέμβαση και οι συνέπειες στο αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα.	27
8.2. Η αντίδραση των αγροτών ενάντια στην δύναμη των Αμερικανών.	27
8.3. Η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων μετά τη λήξη του πολέμου.	29
ΚΕΦ. 9. Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ 1978-1998.	33
9.1. Η κρίση του ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος.	34
9.2. Προβλήματα του ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος.	34

ΚΕΦ. 10 : ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.	37
10.1. Οι προοπτικές των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών.	39
ΚΕΦ. 11 : ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ.	41
ΚΕΦ. 12 : ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ.	42
ΚΕΦ. 13 : ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.	43
13.1. Κοινοτικοί κανονισμοί στους αγροτικούς συνεταιρισμούς.	43
ΚΕΦ. 14 : Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ.	46
14.1. Βασικά στοιχεία των αγροτικών συνεταιρισμών.	46
14.2. Οι εγκαταστάσεις των αγροτικών συνεταιρισμών.	47
14.3. Οι βασικές εργασίες των αγροτικών συνεταιρισμών.	48
14.4. Γενεσιουργά αίτια των προβλημάτων των αγροτικών συνεταιρισμών.	49
14.5. Νόμοι και διατάγματα που θεσπίστηκαν για τον Γεωργικό Συνεταιρισμό από το 1973 – 1997.	51
ΚΕΦ. 15 : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.	54
ΚΕΦ. 16 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.	64
ΚΕΦ. 17 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.	67

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη αυτή γίνεται στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας και απεικονίζει την ανάπτυξη των ελληνικών συνεταιρισμών σε σχέση με τους Ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς.

Βασική πηγή πληροφοριών ήταν το Αγρ. Συν/κό Κίνημα στην Ελλάδα, καθώς και το Αγρ. Συν/κό κίνημα στις χώρες της ΕΟΚ.

Προσπάθησα να αποδώσω όσο καλύτερα γινόταν το θέμα που δούλεψα και ευχαριστώ όλους όσους συνέβαλλαν για τη μελέτη του Αγρ. Συν/κού κινήματος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο άνθρωπος ως κοινωνικό όν είναι αναγκασμένος να συναλλάσσετε σε όλους τους τομείς της ζωής του με τους συνανθρώπους του. Η ανάγκη αυτή της συναλλαγής οδήγησε τους ανθρώπους σε σχέσεις εξάρτησης του ενός από τον άλλο και μάλιστα σε σχέσεις όχι αγαθές, ανθρώπινες, αλλά πολλές φορές καταπιεστικές και βάνουσες.

Η εξάρτηση αυτή και η ανισότητα μεταξύ των ανθρώπων ήταν, από τις παλιότερες εποχές μέχρι σήμερα, πιο έκδηλη τον οικονομικό τομέα. Κατά τη μακρόχρονη πορεία των οικονομικών συναλλαγών μεταξύ των ανθρώπων, κατόρθωσαν ορισμένα άτομα να αποκτήσουν μια περιουσιακή υπεροχή και γενικότερα μια ανώτερη θέση μέσα στην κοινωνία σε σύγκριση με τους άλλους συνανθρώπους τους.

Την υπεροχή αυτή την απόκτησαν, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις, επειδή διαχειρίστηκαν με αθέμιτο τρόπο το δημόσιο ή ιδιωτικό χρήμα. Έτσι δημιούργησε μια οικονομική τάξη, ονομαζόμενη elite, που επεβλήθη στις άλλες κοινωνικές τάξεις εκμεταλλευόμενη το ατομικό συμφέρον.

Στη γεωργία, η εκμετάλλευση γινόταν κάτω από το θεσμό της δουλοπαροικίας. Σήμερα η εκμετάλλευση εξακολουθεί να πραγματοποιείται με την παρέμβαση κερδοσκοπικού κεφαλαίου (βιομηχανικού, εμπορικού).

Από τον περασμένο αιώνα όμως τα πράγματα άλλαξαν και συνέχεια καλυτερεύουν για τους γεωργούς με τη θεσμική γέννηση και ανάπτυξη του συνεργατισμού.

Το βασικό αντικείμενο με το οποίο ασχολείται ο συνεργατισμός είναι η βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης του ανθρώπου. Ο θεσμός αυτός επιδιώκει την απαλλαγή του ανθρώπου από κάθε ατομικιστικό συναίσθημα, την οικονομική του ανάταση σε συνεργασία με τους συνανθρώπους του και όχι την εκμετάλλευσή του εις βάρος τους. Μεταξύ των όρων συνεργατισμού – συνεταιρισμού υπάρχει κάποια σύγχυση. Παρά το γεγονός ότι και οι δύο αυτοί όροι αναφέρονται στο ίδιο αντικείμενο – τη συνεργασία, ωστόσο τυπικά διαφέρουν.

Από τη μία μεριά ο συνεργατισμός είναι όρος γενικός και αφορά την αξία και τη θεωρία της συνεργασίας. Επίσης αναφέρεται σε όλες τις μορφές τυπικές ή άτυπες με ιδεολογικές ή υλικές επιδιώξεις.

Σε αντίθεση με το συνεργατισμό, ο συνεταιρισμός είναι όρος ειδικός και αφορά κάτι το συγκεκριμένο σε σχέση με τη συνεργασία. Αναφέρεται, δηλ. σε μια μορφή συνεργασίας, σε μια οικονομική οργάνωση που έχει νομική κάλυψη και η οποία για την εκπλήρωση των σκοπών της ακολουθεί ορισμένους κανόνες και καταστατικές διατάξεις.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο συνεταιρισμός εμπεριέχεται στον ευρύτερο όρο «συνεργατισμός» και εκφράζει μια συγκεκριμένη μορφή. Εκφράζει ορισμένες αρχές οι οποίες πηγάζουν από την ιδέα του συνεργατισμού και αποτελεί ένα μέσο για την πραγμάτωση αυτών των σκοπών.

Ο συνεργατισμός αποτελεί γέννημα της βιομηχανικής επανάστασης που ξεκίνησε στην Αγγλία από το 1750 και μετά. Η εφεύρεση των μηχανών και η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων είχαν σαν αποτέλεσμα να αντικατασταθούν χιλιάδες εργατικά χέρια με μηχανικά μέσα. Το επόμενο χτύπημα επιχειρήθηκε με την εξάλειψη των βιοτεχνών, των οικοτεχνιών και των χειρονακτικών με σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις για τους κατόχους των επαγγελμάτων αυτών.

Ωστόσο η βιομηχανική επανάσταση επέφερε πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το κυριότερο από τα πλεονεκτήματα της, ήταν η ανάπτυξη της γεωργίας. Με την εφαρμογή προγραμμάτων και με τη μεθοδική άσκησής της γινόταν πιο αποδοτική. Από την άλλη μεριά το βασικό μειονέκτημά της ήταν η εξαθλίωση που προκάλεσε στην εργατική τάξη.

Ακολουθώντας τη Μ. Βρετανία βιομηχανική δραστηριότητα ανέπτυξαν κι άλλες χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία.

Βέβαια, πιθανόν η μηχανή να αποτέλεσε την εναλλακτική λύση του δουλεμπορίου, στην αρχή όμως της διάδοσης της θεωρήθηκε ως απειλή εξόντωσης για τον ελεύθερο εργάτη.

Στην Αρχαιότητα είναι δύσκολο να ανιχνευθούν συν/κά σχήματα, δεδομένου ότι η επικράτηση μοναρχικών καθεστώτων δεν επέτρεπε στην

ανθρωπότητα μια ελεύθερη οικονομική ζωή. Παρόλο αυτά έχουν ανακαλυφθεί κάποια συν/κά σχήματα, τα οποία δημιούργησαν οι ίδιοι οι πολίτες. Μερικά από αυτά είναι :

1. Οι Συντεχνίες τεχνικών στην Αρχαία Αίγυπτο.
2. Σχήματα που δημιουργήθηκαν στον γεωργικό τομέα και παρουσιάστηκαν με τη μορφή των Αμπελώνων και Οπωρώνων και
3. Το σχήμα των Ρεκιαβιτών που ήταν κτηνοτρόφοι των Ιουδαίων.

Στην Αρχαία Ελλάδα εντοπίζονται Σύλλογοι με το όνομα «θίασοι» που λειτουργούσαν σαν συλλογικοί φορείς. Αργότερα , στον 6^ο αιώνα δημιουργήθηκαν οι «ερανικοί Σύλλογοι» η λειτουργία των οποίων αποσκοπούσε στη συγκέντρωση χρημάτων για την προσφορά βοήθειας στα μέλη τους.

Ωστόσο στα Βαλκάνια, η πιο διαδεδομένη συν/κή μορφή ήταν η Ζαδρούγα. Πρόκειται για ένα οικογενειακό συν/σμό, που απασχολούσε όλα τα μέλη μιας οικογένειας.

Η πιο διαδεδομένη συνεργατική μορφή σε όλες τις χώρες της Ευρώπης στην εποχή του Μεσαίωνα ήταν οι «Συντεχνίες». Ήταν ενώσεις ομοιεπαγγελματιών (συντεχνίτες) , στις οποίες έπρεπε αναγκαστικά να συμμετέχει ο κάθε επαγγελματίας. Κατά τον ιστορικό Συνεταιριστή Faust , οι Συντεχνίες υπήρχαν και τον 8^ο αιώνα όπου επικρατούσε το συν/κό πνεύμα, που συνεχίστηκε και στους μετέπειτα αγώνες .

Στον γερμανικό χώρο, κυρίως στην επαρχία, η πιο διαδεδομένη μορφή ήταν οι «Αδελφότητες» τα μέλη των οποίων ενώνονταν με όρκο για αμοιβαία βοήθεια σε περιπτώσεις κινδύνου από πυρκαγιές και βροχές. Στις πόλεις είχαν αναπτυχθεί οι «Συντεχνίες» του εμπορίου, όπου τα μέλη τους λόγω των ίδιων πεποιθήσεων ενώνονταν για τον κοινό επιδιωκόμενο σκοπό.

Στην Ελλάδα του Μεσαίωνα υπήρχαν συντεχνιακές μορφές, παράλληλες με εκείνες των άλλων χωρών. Οι γνωστές κομπανίες των εμπόρων ήταν σχεδόν ίδιες με τις εμπορικές Συντεχνίες των Γερμανών. Ως παράλληλες με τις γερμανικές μορφές συντεχνίας μπορούν να χαρακτηριστούν τα Μαντεμοχώρια της Χαλκιδικής και τα μεταλλεία αργύρου του Πόντου,

περιοχές που συνασπίζονται για την κοινή εκμετάλλευση των μεταλλευμάτων. Τέλος γνωστά ήταν και τα 24 χωριά του Πηλίου, με τις Συντεχνίες των κτιστών, καθώς και τα Μαστιχοχώρια της Χίου.

Επίσης στην Ελλάδα την εποχή του Μεσαίωνα επικρατούσε το συν/κό σχήμα της «Πατριάς» και του «Τσελιγκάτου» τα οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο α) στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα και β) στη διατήρηση της ενότητας του Ελληνικού αγροτικού πληθυσμού. Η «πατριά» ήταν μια αγροτική παραγωγική μονάδα, όπου συμμετείχαν όλα τα μέλη μιας πατριαρχικής οικογένειας.

Τα «τσελιγκάτα» αποτελούσαν μια παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των νομαδικών πληθυσμών του ορεινού όγκου της Ελλάδας. Αντιπροσώπευε έναν τρόπο ζωής των πληθυσμών που ασχολούνταν με την εκτροφή αιγοπροβάτων και μετακινούνταν από τις πεδιάδες στα βουνά και αντίστροφα κάθε χρόνο, χωρίς να διαθέτουν μόνιμη. Τον πυρήνα του Τσελιγκάτου αποτελούσε ποιμνίο, με το οποίο συνενώνονταν τα μικρότερα ποιμνιά τους, με την ονομασία «σμίχτες». Ο αρχηγός τους ήταν ο μεγαλύτερος ποιμένας που ονομαζόταν τσέλιγκας και ευθυνόταν για τη λειτουργία και τη διάρκεια του τσελιγκάτου. Επίσης ενοίκιαζε τους βοσκοτόπους, κατένειμε τα ζώα σε κατηγορίες, ανέθετε καθήκοντα στους σμίχτες, εφοδίαζε τις οικογένειες με τα απαραίτητα αγαθά και φρόντιζε για την εκπαίδευση των παιδιών. Στο τέλος της γαλακτικής περιόδου, σε γενική συνέλευση γίνονταν εκκαθάριση των λογαριασμών. Τα έσοδα αποτελούνταν από τις εισπράξεις της πώλησης μαλλιού, γάλακτος, αρνιών και κατανέμονταν μεταξύ των σμιχτών και του τσέλιγκα ανάλογα με τον αριθμό των ζώων που διέθεταν. Στις κοινωνικές σχέσεις τα Τσελιγκάτα παρέμειναν μια κλειστή κοινωνία, που τηρούσε την παράδοση και τα χριστιανικά έθιμα.

Άλλες μορφές συνεργασίας με μικρότερη έκταση είναι τα α) τα Μιτάτα, που αποτελούνται από ομάδα κτηνοτρόφων με σκοπό την κοινή τυροκόμηση και β) οι «Σεμπριές», που αποτελούνται από λίγους κτηνοτρόφους ενώ η εργασία τους είναι η φύλαξη των ζώων και η συγκρότηση ποιμνίων.

ΚΕΦ. 1 : Η ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

1.1. *Τα αίτια της Ελ. Επανάστασης και η κατάσταση στην Ελλάδα μετά την Απελευθέρωση.*

Μακρόχρονη ήταν η σκλαβιά που έζησε ο Ελληνικός λαός κάτω από τον τουρκικό φεουδαρχικό καθεστώς, γεγονός που καθόρισε την κοινωνικοοικονομική της εξέλιξη.

Αρχικά όλη η γη, εκτός από τις ορεινές περιοχές, όπου υπήρχε η μικρή ατομική ιδιοκτησία, ανήκε στο σουλτάνο. Οι αγρότες καλλιεργούσαν τη γη, εφόσον είχαν πέσει θύματα εκμετάλλευσης των Τούρκων φεουδαρχών και ζούσαν κάτω από τις πιο αντίξοοες συνθήκες. Η βιοτεχνία και το εμπόριο, βομβαρδιζόταν από το καθεστώς των βαριών φόρων και δασμών, των πιέσεων και των περιορισμών. Μόνο στις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα παρατηρείται σημαντική ανάπτυξη της ναυτιλίας του εμπορίου και της βιοτεχνίας κυρίως στα νησιά, τα οποία επειδή απολάμβαναν κάποια προνόμια από τους Τούρκους, διέθεταν αυτή την άνεση. Επίσης σε διάφορες πόλεις όπως τα Γιάννενα, την Λάρισα κλπ, το εμπόριο γνώρισε μεγάλη άνθιση κυρίως εξαιτίας της δημιουργίας εργαστηρίων, που παρήγαγαν διάφορα προϊόντα. Επίσης στην περίοδο αυτή αναπτύχθηκαν οι εμπορευματικές χρηματιστικές σχέσεις και διαμορφώθηκε η νέα ελληνική αστική τάξη.

Όλες αυτές οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές έκαναν πιο επιτακτική την ανάγκη για απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους αλλά και την κατάργηση του τουρκικού καθεστώτος που λειτουργούσε ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ωρίμασαν οι προϋποθέσεις για την Επανάσταση του 1821.

Σύσσωμος όλος ο ελληνικός λαός του πήρε μέρος στον αγώνα. Ο αγροτικός πληθυσμός ξεσηκώθηκε με όλες του τις δυνάμεις για να αποτινάξει τον τουρκικό ζυγό αλλά και για να καλλιεργεί τη γη του, μετά την απελευθέρωση. Ωστόσο όμως η Επανάσταση του 1821 δεν μπόρεσε να

εκπληρώσει το σκοπό της. Αν και η Ελλάδα ελευθερώθηκε από τους Τούρκους και δημιούργησε δικό της κράτος, δεν κατόρθωσε να ανεξαρτητοποιηθεί και από τα πρώτα επαναστατικά χρόνια εξαρτιόταν από τις προστάτιδες δυνάμεις. Η αστική τάξη που αποτελούσε τη δύναμη της επανάστασης, συμβιβάστηκε με τους κοτσαμπάσηδες και τα βασικά προβλήματα που προέκυψαν δεν βρήκαν τη λύση τους, με αποτέλεσμα να ξεσηκωθεί ο ελληνικός λαός. Η διανομή της γης δεν δόθηκε στους καλλιεργητές της, ενώ η δυνατότητα για τη δημιουργία της εμπορευματικής παραγωγής, η οποία θα σήμαινε την ανάπτυξη της βιομηχανίας, είχε χαθεί.

Η Ελλάδα βρισκόταν κάτω από την εξάρτηση των Άγγλων, ανήμπορη να ασκήσει το δημοκρατικό της πολίτευμα. Αυτή η εξάρτηση, στάθηκε η αιτία να μη γίνει ο αστικοδημοκρατικός μετασχηματισμός.

1.2. Οι σχέσεις ιδιοκτησίας και παραγωγής στο χωριό.

Υστερα από την απελευθέρωση δεν έγιναν ουσιαστικές αλλαγές στην επαρχία. Η μόνη που έγινε είναι ότι οι Τούρκοι τσιφλικάδες αντικαταστάθηκαν από τους Έλληνες και το Ελληνικό Κράτος έγινε ιδιοκτήτης των «εθνικών γαιών» που τις έδινε για εκμετάλλευση στους αγρότες. Όταν ελευθερώθηκε η Ελλάδα, η έκταση της γης ήταν 21.627.774 στρέμματα. Οι 5.520.000 ήταν ιδιοκτήτες και ανήκαν στους Έλληνες κοτσαμπάσηδες και τα 16.020.000 στρέμματα ήταν εθνικές γαίες. Το 9/10 των κατοίκων ήτανε ακτήμονες. Ο αγρότης εξακολουθούσε να είναι δουλοπάροικος. Δεν όριζε ούτε γη, ούτε σπίτι, ούτε ζώα και όπως λεγόταν τότε χαρακτηριστικά, δεν όριζε ούτε μια σπιθαμή γης για το τάφο του. Ζούσε κάτω από την εξάρτηση του τσιφλικά, καλλιεργώντας την γη του. Η κατάσταση στην ύπαιθρο ήταν άθλια. Η παραγωγή ήταν ελάχιστη, ενώ τα ζώα και τα μέσα καλλιέργειας ήταν ελλιπή. Η τοκογλυφία μάστιζε την ύπαιθρο, και η εθνική χρηματιστική τράπεζα σταμάτησε ύστερα από 3 χρόνια λειτουργίας. Ο αγρότης αντιμετώπιζε μόνος του τις ανάγκες του νοικοκυριού του, ενώ στην περίπτωση που τα πράγματα γινόταν αφόρητα, κατέφευγε στην πώληση των προϊόντων, ή στην ανταλλαγή

τους. Επίσης άθλιες ήταν και οι συνθήκες που επικρατούσαν στην υγεία, στη μόρφωση και στον πολιτισμό. Πάνω από το 90% των αγρότων, ήταν αγράμματοι. Οι αρρώστιες, όπως η ελονοσία, ο τύφος και η φυματίωση θέριζαν τον αγροτικό πληθυσμό. Γενικότερα το χωριό ζούσε κάτω από άθλιες συνθήκες.

1.3. Η απαλλοτρίωση του 1871 και οι συνέπειές της.

Η αγροτιά συνεχίζει τον αγώνα της μετά την Απελευθέρωση. Πολλές είναι οι περιπτώσεις, που με το όπλο στο χέρι αγωνίζεται για την τροφή του στα βουνά. Οι αγώνες των αγροτών γινόταν αυθόρμητα χωρίς οργάνωση, ενώ η εργατική τάξη που θα συνέβαλλε στην οργάνωσή τους ήτανε απύσχα. Αυτός είναι ο λόγος που η αγροτική τάξη δεν μπορούσε να πετύχει το σκοπό της. Ωστόσο οι τσιφλικάδες, το 1871 έκαναν την πρώτη παραχώρηση. Πάντως η απαλλοτρίωση δεν άλλαξε τα πράγματα, γιατί ουσιαστικά οι τσιφλικάδες ήτανε οι κερδισμένοι.

Έτσι λοιπόν η απαλλοτρίωση του 1871, δεν έφερε σοβαρές αλλαγές στις σχέσεις καλλιέργειας και παραγωγής στο χωριό. Ωστόσο αποτέλεσε την αρχή για την προώθηση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής και την κοινωνική διαφοροποίηση στο χωριό.

ΚΕΦ. 2 : Η ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Στην τελευταία δεκαετία του 18^{ου} αιώνα σε ορισμένες περιφέρειες της Τουρκοκρατούμενης Ελλάδας είχαν δημιουργηθεί μερικές οικονομικές οργανώσεις με κοινή παραγωγική και εμπορική δράση. Αυτές ήταν των παραγωγών Χίου, των συντροφοναυτών Ύδρας, Σπετσών και Ψαρών, των Μαντεμοχωρίων της Χαλκιδικής κ.α.. Η πιο χαρακτηριστική απ' αυτές ήταν η «κοινή συντροφιά» των Αμπελακίων της Θεσσαλίας. Στα Αμπελάκια πριν από το 1770, υπήρξαν «Συντροφίες», οι οποίες επεξεργάζονταν το βαμβάκι και το νήμα το οποίο έβαφαν και πουλούσαν στο εξωτερικό. Στα 1780, όλες οι «συντροφίες» ενώθηκαν ιδρύοντας την Κοινή Συντροφιά, στην οποία ενσωματώθηκαν τα 24 βαφεία που υπήρχαν στα Αμπελάκια. Στην Κοινή Συντροφιά συμμετείχαν και συνεργάζονταν έμποροι, τεχνίτες και εργάτες, όπου επεξεργάζονταν το βαμβάκι και έβαφαν τα νήματα από κοινού. Συμμετείχαν ακόμη, οι ιδιοκτήτες των αγροτικών κτημάτων και οι καλλιεργητές του βαμβακιού, που ανάλογα με την εισφορά τους σε κεφάλαιο και εργασία, μοιράζονταν τα κέρδη.

Η Κοινή Συντροφιά είχε σημαντική παραγωγική και εμπορική δράση. Τα νηματοβαφεία της που δούλευαν όλο το 24ώρο, παρήγαγαν μεγάλη ποσότητα νημάτων, φθάνοντας τις 2.500 – 3.000 μπάλλες το χρόνο, δηλ. 315.000 – 370.000 κιλά. Όλοι οι κάτοικοί της ασχολούνταν με τη κατεργασία του βαμβακιού και το βάψιμο των νημάτων

Η Κοινή Συντροφιά, ανέπτυξε αξιόλογη κοινωνική και πολιτιστική δράση, σύμφωνα με τον Δρόσο Δροσινού, που ήταν μέλος της και γιατρός της. Με τα έξοδα της συντηρούσε γιατρούς, σχολεία, ταμείο για τους αναπήρους εργάτες, αποθήκες με σιτάρι για τα νοσοκομεία, βιβλιοθήκες, εργαστήριο πειραματικής Φυσικής. Επίσης εκείνη την εποχή, λειτουργούσε και ανώτερο σχολείο το «Ελληνομουσείο», στο οποίο διδάσκονταν ανώτερα μαθηματικά και φυσικές επιστήμες.

Ως προς το χαρακτηρισμό της Κ.Σ. , κυριαρχούν δύο απόψεις εντελώς αντίθετες. Η πρώτη, υποστηρίζει ότι ήταν ένας συν/σμός έχοντας γνωρίσματα του πρώτου σύγχρονου συν/σμού και η δεύτερη, υποστηρίζει ότι ήταν μια ετερόρρυθμη εταιρία.

Η Συντροφιά των Αμπελακίων , συγκεντρώνει χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συν/μού που είναι τα εξής :

1. Η Κ.Σ. έχει το χαρακτήρα αμοιβαίας βοήθειας των μελών, είναι μία αδερφότητα.
2. Εκτός από την οικονομική της δράση, είχε και εκδηλώσεις κοινωνικής αλληλεγγύης των μελών της, με τη δημιουργία σχολών, ιατρείων κλπ.
3. Τα μέλη της ήταν άπειρα. Το γεγονός αυτό δείχνει το συλλογικό χαρακτήρα της Κ.Σ.
4. Η λειτουργία της στηριζόταν στο δημοκρατικό χαρακτήρα.
5. Η διανομή των κερδών γινόταν με βάση την εργασία που πρόσφεραν τα μέλη της.

Η Κ.Σ. , ήταν ένας πρόδρομος του συν/μού, ένα είδος συνεταιριστικής προσπάθειας 30 ετών, που όμως δεν μπόρεσε να αναπτυχθεί με φυσικό επακόλουθο τη διάλυσή της. Επίσης, μεγάλη σημασία είχε η επίθεση του στρατού του Αλή Πασά στα Αμπελάκια το 1811, όπως και η πτώχευση της τράπεζας της Βιέννης. Η διπλή καταστροφή συμπληρώθηκε με την επιδημία της πανώλης το 1812, όπου αναφέρεται ότι πέθαιναν 8 άτομα την ημέρα.

Σήμερα το χωριό Αμπελάκια εξακολουθεί να είναι ένα όμορφο και σχετικά μικρό χωριό, χωρίς να έχει ιδιαίτερη κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα. Οι κάτοικοί του αριθμούνται σε 400 άτομα , ένας μικρός αριθμός σε σχέση με αυτόν των 4.000 – 6.000 , που ήταν στην εποχή της ακμής του, το 1800. Το χωριό είναι κτισμένο σε μια ολοπράσινη βόρεια πλαγιά του Κισσάβου και σε υψόμετρο 500 μέτρα. Απέναντί του βρίσκεται το νότιο μέρος του Ολύμπου, και διαχωρίζεται από την κοιλάδα των Τεμπών. Η κοινότητα Αμπελακίων υπάγεται στο Νομό Λαρίσης και απέχει 32 χλμ.

ΚΕΦ. 3 : Ο ΠΡΩΤΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

Οι προεργασίες για την ίδρυση του συν/μού είχαν αρχίσει από το 1843. Ο βασικός λόγος που οδήγησε τους πρωτοπόρους εργάτες στην ίδρυση του συνεταιρισμού ήταν η εξάπλωση της βιομηχανικής επανάστασης. Η εγκατάσταση μηχανών παραγωγής είχε σαν συνέπεια τα χαμηλά ημερομίσθια πείνας που είχαν οδηγήσει στην εξαθλίωση ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Η κωμόπολη στην οποία ιδρύθηκε ο συνεταιρισμός είναι η Rochdale που ήταν το κέντρο επεξεργασίας βαμβακιού και βρίσκεται στην Αγγλία. Η πόλη δεν ξεπερνούσε τότε τους 1.000 κατοίκους.

Πριν από την ίδρυση του συνεταιρισμού αυτού, είχαν λειτουργήσει κατά μικρά διαστήματα (1832-1835) και άλλα συν/κά καταστήματα με σύντομη όμως διάρκεια ζωής. Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του συνεταιρισμού στη Ρογδάλη, ξεκίνησε από 28 απασχολούμενους εργάτες σε εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας. Για την στήριξη του συνεταιρισμού οι εργάτες είχαν τις συν/κές αρχές του Όουεν και του Κίνγκ. Η πρώτη βασική αρχή του συν/μού, ήταν η Αυτοβοήθεια, που σήμαινε ότι με τον οβολό του κάθε μέλους θα σχηματιζόταν το πρώτο κεφάλαιο.

Μετά από ένα χρόνο στις 24 Οκτωβρίου 1844, ιδρύθηκε ο συν/μός της Ρογδάλης με την ειδική ονομασία «Συνεταιρισμός των δικαίων σκαπανέων» (πιονέρων). Σκοπός και στόχος του συνεταιρισμού είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που θα συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική βελτίωση των μελών τους, με τη συγκέντρωση ενός επαρκούς κεφαλαίου από μετοχές της μίας λίρας, προς υλοποίηση των 6 βασικών στόχων των Πιονέρων που είναι οι εξής :

1. Η ίδρυση ενός συν/κού καταστήματος με είδη διατροφής.
2. Η αγορά κατοικιών για βελτίωση των συνθηκών κατοικίας των μελών.
3. Η ίδρυση εργοστασίων για εργασία στα μέλη του συν/μού.
4. Η αγορά εκτάσεων για παραγωγή των γεωργικών προϊόντων.
5. Η δημιουργία οικισμού για συγκατοίκηση όλων των μελών.

6. Η δημιουργία ενός πανδοχείου που θα προσφέρονταν μόνο μη αλκοολούχα ποτά.

Στο καταστατικό του καταναλωτικού συν/μού της Ρογδάλης του 1844, περιέχονται βασικές διατάξεις. Οι διατάξεις που αναγνωρίζονται ως δεσμεύσεις και οι οποίες συγκροτούν την ιδεολογική ιδιομορφία του συνεργατισμού, καθιερώθηκαν διεθνώς να αποκαλούνται «Συνεταιριστικές Αρχές», οι οποίες περιλαμβάνουν τα εξής :

1. Ελεύθερη και Εκούσια είσοδος και έξοδος των μελών.
2. Δημοκρατική διαχείριση.
3. Περιορισμένος τόκος στο συν/κό κεφάλαιο.
4. Διανομή πλεονασμάτων.
5. Συνεταιριστική εκπαίδευση.
6. Διασυνεταιριστική συνεργασία.

ΚΕΦ. 4 Η ΑΠΑΡΧΗ ΙΔΡΥΣΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΣΥΝ/ΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το συν/κό κίνημα στην Ελλάδα εμφανίστηκε με καθυστέρηση. Είναι παραδεκτό ότι αρχίζει από το 1900 με την ίδρυση του Μετοχικού Γεωργικού Συλλόγου Αλμυρού, από το δάσκαλο Νικ. Μιχόπουλο με τη συνεργασία και τη συνδρομή του γεωπόνου Δ. Γρηγοριάδη, διευθυντή της Γεωργικής Σχολής. Ο συν/μός του Αλμυρού, ιδρύθηκε σαν σωματείο, για το λόγο ότι δεν υπήρχε συν/κή νομοθεσία. Το καταστατικό συντάχθηκε από τον Νικ. Μιχόπουλο, με βάση της αρχές του συν/κού κινήματος της Ευρώπης. Η δράση του συν/μού ήταν αξιόλογη. Αρχίζοντας με την παροχή δανείων στους συνεταιίρους, έφθασε το 1910 να αποκτήσει δική του αλωνιστική μηχανή. Ο συν/μός αυτός χωρίς καμία διακοπή συνεχίζει μέχρι σήμερα το έργο του.

Εκτός από την ίδρυση του συν/μού στον Αλμυρό, ιδρύθηκαν το 1901 ο «Πιστωτικός Συν. Τεχνοεργατών Λαμίας», το 1909 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη, ο πρώτος καταναλωτικός συν/σμός με την ονομασία «Η συνεργατική ένωση των σιδηροδρομικών Υπαλλήλων Μακεδονίας», ενώ το 1912 ιδρύθηκε στο Λιοπέσι της Αττικής ο «Γεωργικός Συνεργατικός Σύνδεσμος Μεσογείου». Επίσης συν/μοί είχαν ιδρυθεί σε χωριά της Θεσσαλίας, στο Γκερλί της Λάρισας, στα Φάρσαλα, στο Μεσηνικόλα Καρδίτσας, στην Εύβοια και στη Φθιώτιδα.

4.1. Παράγοντες που επέδρασαν στην ίδρυση συνεταιρισμού.

Οι αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας από τις αρχές του 20ου αιώνα γίνονται με γρήγορα ρυθμό. Οι παράγοντες ήταν οι εξής:

1. Η βιομηχανία με την οποία δημιουργούνται εργοστάσια για να απασχολούν μεγαλύτερο αριθμό εργατών.
2. Το εμπόριο που επεκτείνεται με σωστούς ρυθμούς, καθώς τα αστικά κέντρα αυξάνουν και ο πληθυσμός μεγαλώνει.

3. Το εργατικό κίνημα, που στάθηκε η αιτία να δημιουργηθούν εργατικά σωματεία.

ΚΕΦ. 5 : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1915-1922

5.1. Η κοινωνική και οικονομική κατάσταση της Ελλάδας ύστερα από την Στρατιωτική Επανάσταση στο Γουδί το 1909.

Με την στρατιωτική επανάσταση στο Γουδί το 1909, η Ελλάδα οδηγήθηκε γρήγορα στην καπιταλιστική ανάπτυξη, η οποία είχε λαϊκό και δημοκρατικό χαρακτήρα. Αν και απέτυχε να λύσει τα προβλήματα του λαού, ωστόσο αποτέλεσε ένα ορόσημο γιατί μ' αυτό καθιερώθηκε η άνοδος της αστικής τάξης στην εξουσία.

5.2. Οι συνθήκες ζωής των εργατών.

Το καθεστώς της τσιφλικιάδικης ιδιοκτησίας εξακολουθούσε να παραμένει. Ωστόσο η ζωή των αγροτών όχι μόνο δεν άλλαξε ύστερα από την επανάσταση στο Γουδί, αλλά καλλιεργούσε τη τσιφλικιάδικη γη, με τη μορφή της ενοικίασης σε χρήμα. Οι επιστημονικές μέθοδοι για την καλλιέργεια της γης, παρέμεναν άγνωστες. Το ξύλινο άροτρο, ήταν το μέσο καλλιέργειας της γης. Η παραγωγικότητα της εργασίας των αγροτών ήταν μειωμένη και ο αγρότης που δεν μπορούσε να τα βγάλει πέρα, αναγκαζόταν να δανείζεται από τους τοκογλύφους.

5.3. Ο Νόμος 602 του 1914 «περί Συνεταιρισμών».

Ο Νόμος 602/14, έχει ιδιαίτερη σημασία για το συν/κό κίνημα της Ελλάδας, γιατί είναι ο πρώτος νόμος για τους συνεταιρισμούς και αποτέλεσε τη βάση της νόμιμης εξέλιξής του. Πριν από το Νόμο 602 δεν υπήρχε ειδικός νόμος για τους συνεταιρισμούς, που να διευκολύνει τη λειτουργία τους. Υπήρχε μόνο η διάταξη του άρθρου του Συντάγματος του 1864, για το

«δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι» και οι γενικές διατάξεις του Εμπορικού Δικαίου.

Στο Νόμο 602/1914, υπάρχει μια σειρά από δημοκρατικές διατάξεις που συνέβαλαν στην εξέλιξη του συν/κού κινήματος. Παράλληλα όμως, υπάρχουν και οι αντιδραστικές διατάξεις, που έβαζαν εμπόδια στην προοδευτική ανάπτυξη του συν/κού κινήματος. Τέτοιες διατάξεις θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις διατάξεις π.χ. του άρθρου 2, που για τη λειτουργία ενός συν/σμού απαιτείται προηγούμενη έγκριση του καταστατικού από το Υπουργείο, το οποίο εξετάζει τη νομιμότητα του καταστατικού.

5.4. Η δράση των αγροτικών συνεταιρισμών στην περίοδο 1915-1922.

Στην περίοδο 1915-1922, η δράση των συνεταιρισμών περιορίζεται στις πιστωτικές εργασίες. Εξαιρέση αποτελούν ορισμένοι πιστωτικοί συν/μοί, οι οποίοι εκτελούσαν και παραγωγικές εργασίες παρουσιάζοντας αξιόλογη δράση. Παραδειγματικά αναφέρουμε τον συν/σμό πώλησης Οπωρών και Λαχανικών Καραμπασιού «ΕΠΟΠΚ». Η γρήγορη ίδρυση αγροτικών συνεταιρισμών, ύστερα από το Νόμο 602 φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, που δείχνει τον αριθμό συνεταιρισμών που ιδρύθηκαν.

ΧΡΟΝΟΣ	ΑΡΙΘΜ. ΣΥΝ.	ΧΡΟΝΟΣ	ΑΡΙΘΜ. ΣΥΝ.
1915	150	1919	124
1916	197	1920	257
1917	275	1921	327
1918	168	1922	317

Στα 1915, ο συνολικός αριθμός των μελών ήταν 4.500, ενώ στα 1920 έφθασε στα 58.500 μέλη.

ΠΗΓΕΣ : Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ ΤΟ ΑΓΡ. ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΚΕΦ. 6. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝ/ΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1923 – 1941.

6.1. Οι συνέπειες του Α' παγκόσμιου πολέμου και της Μικρασιάτικης καταστροφής στην αγροτική οικονομία της Ελλάδας.

Η είσοδος της Ελλάδας στον Α' παγκόσμιο πόλεμο και στη συνέχεια η περιπέτεια της Μικρασιατικής εκστρατείας, είχαν καταστρεπτικές συνέπειες στην αγροτική οικονομία. Με τις συνεχείς επί 5 χρόνια επιστρατεύσεις, η αγροτική ύπαιθρος είχε μείνει χωρίς νεαρά παραγωγικά χέρια. Με τις συνεχείς επιτάξεις σε ζώα, κάρα, και άλλα εργαλεία για τις ανάγκες του στρατού ο αγροτικός ελληνισμός είχε καταστραφεί. Τα παραγωγικά εφόδια καταναλώνονταν από τις οικογένειες των στρατευμένων αγροτών. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να μείνουν πολλές εκτάσεις της γης ακαλλιέργητες και η αγροτική παραγωγή να μειώνεται σημαντικά.

Με την επιστροφή τους στο χωριό, ύστερα από τη λήξη του πολέμου, οι αγρότες βρήκαν τα νοικοκυριά τους κατεστραμμένα. Καταβάλλοντας προσπάθειες να τα στήσουν, ζητούν αιτήματα από το Κράτος να γίνει απαλλοτρίωση των τσιφλικιών και η διανομή τους σ' αυτούς.

Ένα από τα μέσα οργάνωσης που χρησιμοποίησαν για τη διεκδίκηση των αιτημάτων τους ήταν ο συνεταιρισμός. Την ίδια περίοδο το Εργατικό Κίνημα δυναμώνει και διεξάγει οικονομικούς και κοινωνικούς αγώνες. Ταυτόχρονα, δημιουργήθηκαν οι ενώσεις των παλαιών πολεμιστών, που βοήθησαν πολύ στην εξέλιξη του αγροτικού συν/κού κινήματος.

6.2. Η αγροτική μεταρρύθμιση στα 1923 και οι συνέπειές της. Η ανάπτυξη της εμπορευματικής παραγωγής στο χωριό.

Κάτω από την μεγάλη πίεση των αγροτών για το πρόβλημα της γης, η κυβέρνηση Πλαστήρα έκανε την απαλλοτρίωση του 1923. Με την απαλλοτρίωση αυτή που εφαρμόστηκε το 1923 κατέληξε ουσιαστικά το 1937,

απαλλοτριώθηκαν 8.290.723 στρέμματα τσιφλικάδικα γης , στα οποία αποκαταστάθηκαν 130.000 αγρότες.

Ύστερα από την απαλλοτρίωση παρατηρείται αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και της παραγωγής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της περιόδου εκείνης, οι εκτάσεις από 12.000.000 στρέμματα το 1920, αυξήθηκαν σε 14.000.000 στρέμματα το 1928. Με την ανάπτυξη της γεωργίας , η βιομηχανία και το εμπόριο άρχισαν να αναπτύσσονται με γρήγορους ρυθμούς.

6.3. Η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών.

Οι ανάγκες των αγροτικών νοικοκυριών ήταν πολλές σε ζώα και σε γεωργικά εφόδια. Την ίδια περίοδο , το εργατικό κίνημα επαναστατεί και με σύμμαχο την αγροτιά, αγωνίζονται για τη δημιουργία των συνεταιρισμών.

Από το 1923 και μετά δημιουργήθηκαν εκατοντάδες συνεταιρισμοί στα χωριά, ενώ χιλιάδες αγρότες γίνονται μέλη των συνεταιρισμών που ενισχύονται από το κράτος. Το 1923 – 1926, ιδρύθηκαν 2.018 αγροτικοί συνεταιρισμοί , ενώ έως το 1924 είχαν δημιουργηθεί 24 περιφερειακές ενώσεις συνεταιρισμών.

Η σύνθεση αγροτικών συνεταιρισμών στα 1931 κατά κατηγορίες

<u>Κατηγ. Συνεταιρισμών</u>	<u>Υφιστάμενοι συν/μοί</u>	<u>Λειτουργούντες συν/μοί</u>
Πιστωτικοί	4.482	2.800
Προμηθευτικοί	178	36
Πώλησης	424	245
Παραγωγικοί	342	158
Διάφοροι	462	108
ΣΥΝΟΛΟ	5.888	3.347

ΠΗΓΕΣ : Π.Ε. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ : ΤΟ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από την πίνακα προκύπτει ότι οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί, είναι η επικρατέστερη μορφή των αγροτικών συνεταιρισμών.

6.4. Η οικονομική δράση των αγροτικών συνεταιρισμών.

Στην περίοδο του Μεσοπολέμου, το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας παρουσιάζει μια ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας. Η κύρια δράση των συνεταιρισμών εξακολουθεί να είναι η πιστωτική. Όμως από το 1923 και μετά, επεκτείνεται η δράση τους και στους άλλους τομείς όπως προμηθευτικοί, παραγωγικοί κλπ.

Αξιόλογη, είναι η ίδρυση της Ένωσης Συν. Δράμας το 1934, που προμήθευε στα μέλη τους είδη διατροφής, καθώς και χρήσιμα είδη για το νοικοκυριό τους. Ορισμένοι συνεταιρισμοί επεκτείνουν τις εργασίες τους στην αγορά αγροκτημάτων, προκειμένου να αυξήσουν την καλλιέργειά τους.

6.5. Η επαγγελματική δράση των αγροτικών συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί στην περίοδο αυτή έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Οι αγώνες της αγροτιάς για τα επαγγελματικά τους ζητήματα γίνονται με τους συνεταιρισμούς. Σημαντικός είναι ο αγώνας που διεξάγουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στα 1930 ενάντια στην τοκογλυφία που ασκεί η Εθνική Τράπεζα και προβάλλουν το αίτημά τους να ιδρυθεί η Αγροτική Τράπεζα. Η δράση του συν/κού κινήματος επεκτείνεται και στην πολιτική ζωή του τόπου.

6.6. Η στάση του Κράτους μετά την ανάπτυξη του αγροτ. Συν/κού κινήματος.

Η ανοδική εξέλιξη του συν/κού κινήματος ανησύχησε τους κερδοσκόπους και τη μεγαλοαστική τάξη. Το Κράτος στην προσπάθειά του να ανακόψει την πορεία του συν/κού κινήματος ψηφίζει μια σειρά από αντιδραστικούς νόμους.

Στα 1929, ίδρυσε την ΑΤΕ στην οποία ανέθεσε την άσκηση του ελέγχου των συν/μών. Στα 1930 ψηφίστηκε ο Νόμος 4640 με τον οποίο επιβάλλονται

περιορισμοί στη δημοκρατική λειτουργία των συν/μών. Στη συνέχεια στα 1931 ψηφίστηκε ο Νόμος 5289, με τον οποίο επιβάλλονται περιορισμοί στην οικονομική δράση των συνεταιρισμών.

Όλα αυτά τα μέτρα είχαν ως φυσικό επακόλουθο να περιορίσουν την δράση των αγροτικών συνεταιρισμών, αλλά και τα οφέλη των αγροτών από τους συνεταιρισμούς.

ΚΕΦ. 7 : ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ.

7.1. Οι συνέπειες της Κατοχής για την Ελλάδα από τους Ιταλούς, τους Βουλγάρους και τους Γερμανούς στην αγροτική οικονομία.

Η κήρυξη του πολέμου στις 28-10-1940 από την Ιταλία και η κατάληψη της Ελλάδας από τους Ιταλούς έφερε καταστροφές στη χώρα. Στην περίοδο της Βουλγαρικής και Γερμανικής Κατοχής, η εθνική οικονομία της Ελλάδας καταστράφηκε. Ολόκληρες βιομηχανικές εγκαταστάσεις αρπάχτηκαν από τους κατακτητές, ενώ το οδικό δίκτυο και διάφορα τεχνικά έργα καταστράφηκαν κατά 50%.

Στην αγροτική οικονομία, η κατάσταση ήταν απελπιστική. Οι κατακτητές άρπαζαν τις σοδειές και το βίος των αγροτικών νοικοκυριών με λεηλασίες και με εμπρησμούς. Υπολογίζεται ότι πάνω από 140.000 αγροτικά σπίτια και 11.000.000 τόνοι γεωργικών προϊόντων καταστράφηκαν. Τεράστιες ήταν οι ζημιές που προέκυψαν από την ελάττωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων για το λόγο ότι οι αγρότες εγκατέλειπαν τα χωριά τους, προκειμένου να σωθούν από την καταδίωξη των κατακτητών, με συνέπεια, να έχουν μείωση της παραγωγής τους.

Μεγάλες ήταν και οι ζημιές που υπέστη ο δασικός πλούτος. Πάνω από 1.400.000 στρέμματα δασικής έκτασης καταστράφηκαν από πυρκαγιές. Ληλατήθηκαν πολλές περιουσίες και καταστράφηκαν συνεταιριστικές εγκαταστάσεις.

7.2. Η πρόοδος του συν/κού κινήματος στην περίοδο της Κατοχής.

Στην περίοδο της Κατοχής, το συν/κό κίνημα πήρε μαζικό χαρακτήρα με τη δημιουργία καινούργιων συνεταιρισμών και την εγγραφή νέων μελών αγροτών. Το συν/κό κίνημα βρίσκει τον προσανατολισμό του και αποκτά την ενότητά του.

Στα τέλη του 1943, υπήρχαν συνολικά 6.553 αγροτικοί συνεταιρισμοί από τους οποίους λειτουργούσαν οι 5.328 και 100 περιφερειακές ενώσεις συν/μών από τις οποίες οι 188 ήταν πιστωτικές και οι 13 παραγωγικές.

<u>Κατηγ. Συνεταιρισμών</u>	<u>Υφιστάμενοι συν/μοί</u>	<u>Λειτουργούντες συν/μοί</u>
Πιστωτικοί	4.416	3.724
Προμηθευτικοί	55	31
Πώλησης	552	479
Παραγωγικοί	907	726
Διάφοροι	623	368
ΣΥΝΟΛΟ	6.553	5.328

ΠΗΓΕΣ : Π.Ε. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο τέλος του 1944 είχαν αυξηθεί σε 6.600 και στο τέλος του 1945 σε 7.020 με 500.000 μέλη.

Αξιόλογη ήταν η δράση της ένωσης συν. Κατερίνης που στην περίοδο της Κατοχής κατάφερε να αποσπά βιομηχανικά προϊόντα και γεωργικά εφόδια για τις ανάγκες των αγροτών.

Σε πολλά χωριά της Πελοποννήσου εμφανίστηκαν και αναπτύχθηκαν οι αγροτικές Συντροφίες , που βοήθησαν τον αγροτικό λαό να ξεπεράσει τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε με την καλλιέργεια των χωραφιών.

7.3. Η βοήθεια των συν/μών στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του ελληνικού λαού.

Σημαντική είναι η βοήθεια που πρόσφεραν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Με τη δράση τους (ανταλλακτική, προμηθευτική, παραγωγική), πρόσφεραν μεγάλες ποσότητες τροφίμων, είδη ενδυμασίας και υπόδησης στις αντάρτικες δυνάμεις. Ωστόσο πρόσφεραν βοήθεια και σε έμπυχο υλικό. Χιλιάδες συνεταιριστές πήραν μέρος στον αγώνα καθώς και πολλοί έδωσαν τη ζωή τους.

ΚΕΦ. 8 : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

8.1. Η αγγλοαμερικάνικη επέμβαση και οι συνέπειές της στο αγροτικό συν/κό κίνημα.

Ο ελληνικός λαός τα έδωσε όλα για την Απελευθέρωση της χώρας του. Δεν λογάριασε ούτε υλικές, ούτε ανθρώπινες θυσίες. Η επέμβαση των Άγγλων τον Δεκέμβριο του 1944, ματαίωσε τις ελπίδες του καταργώντας την ανεξαρτησία και τη λαϊκή κυριαρχία, που είχε επιβληθεί με τον εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα. Ένας από τους στόχους των Άγγλων ήταν να ανακύψουν την προοδευτική πορεία του αγροτικού συν/κού κινήματος.

Μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, το συν/κό κίνημα τέθηκε υπό άγριο εξοντωτικό διωγμό. Άρχισαν οι λεηλασίες, η βία και η τρομοκρατία. Οι Άγγλοι κατέστρεφαν τα συν/κά πρατήρια και τα αποθέματα των συν/μών, ενώ πολλά μέλη των συν/μών διώχθηκαν και φυλακίστηκαν. Κάτω από αυτή την κατάσταση πραγματοποιήθηκαν το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 1945 οι εκλογές στις συν/κές οργανώσεις, με τις οποίες νομιμοποιήθηκαν οι διοικήσεις των συν/κών οργανώσεων.

Μπροστά στην οικονομική κρίση της Αγγλίας, οι Άγγλοι το 1947, παραχώρησαν τη θέση τους στους Αμερικανούς. Έτσι με τη δήλωση Τρούμαν στις 12 Μαρτίου 1947 η Ελλάδα πέρασε κάτω από την κυριαρχία των Αμερικανών. Από τότε και στο εξής οι Αμερικανοί έγιναν οι πραγματικοί αφέντες στην Ελλάδα, συνεχίζοντας το τρομοκρατικό έργο των Άγγλων.

8.2. Η αντίδραση των Αγροτών ενάντια στη δύναμη των Αμερικανών.

Το 1950 ο αγροτικός πληθυσμός της Ελλάδας αναπτύσσει τους αγώνες του για τη συγκρότηση των νοικοκυριών και γενικότερα για την επιβίωσή του. Παλεύει για την προστασία της παραγωγής του ενάντια στα αμερικάνικα

αγροτικά προϊόντα, την τρομοκρατία, τους φόρους, την τοκογλυφία καθώς και την ανταλλαγή της χώρας από του Αμερικανούς.

Σε ένα γενικό πλαίσιο η περίοδος 1950 – 1967 είναι αρκετά πλούσια σε κινητοποιήσεις της αγροτικής τάξης. Οι μορφές πάλης που χρησιμοποίησε ήταν τα συλλαλητήρια, οι απεργίες, οι αντιστάσεις και οι εξεργέςεις.

Με τους αγώνες τους οι συν/μοί βάζουν φραγμό στη δράση των μονοπωλίων, πετυχαίνουν να λύσουν κάποια από τα προβλήματα της αγροτιάς και κατορθώνουν να επεκτείνουν την οικονομική τους δράση.

ΧΡΟΝΟΣ	ΣΥΛΛΑΛ.	ΜΑΖΙΚΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡ.	ΜΑΖΙΚΕΣ ΠΟΡΕΙΕΣ	ΜΑΖΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ	ΣΥΝΕΔΡΙΑ	ΑΓΡΟΤ. ΑΠΕΡΓΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΘΕΝΤΩΝ ΑΓΡ.
1951	23	25	-	39	9	-	240.000
1952	114	13	1	52	19	1	500.000
1953	3	12	-	48	9	-	68.000
1954	55	19	-	41	3	-	80.000
1955	14	37	-	28	16	-	180.000
1956	3	5	4	29	18	-	400.000
1957	2	3	-	26	4	-	60.000
1958	4	2	-	7	1	-	80.000
1959	5	9	2	7	2	-	100.000
1960	2	16	3	6	4	1	100.000
1961	5	11	6	9	2	1	300.000
1962	5	17	8	25	2	1	150.000
1963	-	-	-	-	-	-	250.000
1964	-	-	-	-	-	-	100.000
1965	-	-	-	-	-	-	235.000
1966	-	-	-	-	-	-	150.000

ΠΗΓΕΣ : Π.Ε. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ : ΤΟ ΑΓΡΟΤ. ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

8.3. Η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών μετά τη λήξη του πολέμου.

Μετά τον πόλεμο το αγροτικό συν/κό κίνημα πήρε μεγάλη ανάπτυξη, παρά τη τρομοκρατία και τη δίωξη των συν/στών. Οι συν/κές οργανώσεις ξεπερνούν τα εμπόδια και από το 1950 ακολουθούν ανοδική πορεία. Το συν/κό κίνημα δυναμώνει σε αριθμό συν/μών και μελών. Αυξάνει τον αριθμό των συν/κών κεφαλαίων και μεγαλώνει ο κύκλος εργασιών του.

ΧΡΟΝΟΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΩΝ	ΑΔΡΑΝΟΥΝΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ	ΑΡ. ΜΕΛΩΝ ΛΕΙΤ/ΝΤΩΝ	ΣΥΝ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΛΕΙΤ/ΝΤΩΝ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΜΕΛΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΩΝ
1939	4.959	1544	6.503	307.800		62
1945	5.878	1.139	7.017	500.000		85
1946	6.076	1.535	7.611			
1947	6.710	1.426	7.136			
1948	7.150	1.195	8.345			
1950	6.784	1.805	8.589	655.123		97
1951	6.681	2.016	8.697	670.758		100
1952	6.783	2.005	8.788	674.150		99
1954	6.703	1.793	8.496	691.030		101
1955	6.762	1.678	8.440	687.030	110.872.000	102
1956	6.836	1.570	8.406	697.695	140.849.000	102
1957	7.027	1.371	8.398	700.140	170.418.000	100
1958	7.127	1.339	8.466	717.000	220.418.000	100
1959	7.304	1.254	8.558	729.265	264.688.000	99
1960	7.437	1.238	8.670	730.000	312.971.000	98
1961	7.543	1.184	8.788	737.115	367.406.000	98
1964	7.667	1.121	8.788	750.000	431.139.000	98
1965	7.733	1.055	8.630	755.000	580.613.000	98
1967	7.721	1.144	8.865	753.717	631.238.000	97
1968	7.776	1.109	8.889	754.513	858.081.000	97
1969	7.635	913	8.548	755.300	959.300.000	99

1970	7.493	866	8.359	745.111	1.068.200.000	99
1971	7.333	756	8.089	726.512		99
1973	7.115	468	7.583	699.670		98
1974	7.050	427	7.477	697.988		99
1975	7.002	416	7.418	700.896		100
1977	7.033			706.663		100
1978	7.053			707.236		100
1979	7.043			705.560		100
1980	7.055			713.581		100
1981	7.109			842.837		100
1982	7.233			840.000		100

ΠΗΓΕΣ : Π.Ε. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ : ΤΟ ΑΓΡ. ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα παρατηρούμε ότι ο αριθμός των λειτουργούντων συν/μών στην μεταπολεμική περίοδο ως το 1965 αυξήθηκε κατά 2.774, σε σχέση με το 1939, κατά ποσοστό 56%. Ο αριθμός των μελών ήταν 447.200 κατά ποσοστό 145%. Ο μέσος όρος των μελών από 62 το 1939, αυξήθηκε σε 98 κατά ποσοστό 58%. Το ποσοστό των λειτουργούντων σε σχέση με τους υφιστάμενους από 76% το 1939, ανέβηκε σε 88%.

Ύστερα από το 1968, παρατηρείται μείωση των λειτουργούντων και των μελών τους, ενώ ο μέσος όρος των συνεταιρισμών είναι ο ίδιος.

Σύνθεση Συνεταιρισμών

ΧΡΟΝΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝΤΩΝ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ	ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΙΚΟΙ	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΙ	ΠΩΛΗΣΗΣ	ΔΙΑΦΟΡΟΙ
1936	3.967	3.134	22	272	369	170
1945	5.878	7/094	55	814	513	402
1946	6.076	4.267	114	914	541	302
1947	6.710	4.490	107	987	627	396

1949	7.331	4.873	33	1.077	562	507
1950	6.784	4.580	35	1.049	694	326
1951	6.881	4.375	20	1.084	522	288
1953	6.766	4.289	35	1.444	542	343
1954	6.703	4.304	33	1.494	521	330
1955	6.762	4.304	34	1.576	514	324
1956	6.836	4.367	30	1.623	512	302
1957	7.027	4.415	24	1.835	503	241
1958	7.027	4.557	18	1.825	503	308
1959	7.127	4.620	7	1.988	507	249
1960	7.304	4.699	5	2.045	534	258
1962	7.437	4.704		2.141	515	227
1964	7.603	4.754		2.245	547	223
1966	7.708	4.742		2.222	543	220
1967	7.721	4.702		2.222	539	214
1968	7.776	4.685		2.247	551	219
1969	7.635	5.161		2.158	547	215
1970	7.493	5.087		2.135	487	186
1972	7.249	5.045		1.538	165	365
1974	7.115	4.997		1.482	156	381
1975	7.002	4.985		1.462	166	384
1976	7.046	4.963		1.455	179	450
1979	7.043	4.898		1.452	2199	464
1980	7.055	4.879		1.482	228	454
1981	7.109	4.877		1.509	256	467
1982	7.233	4.893		1.539	385	456

ΠΗΓΕΣ : Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗΣ : ΤΟ ΑΓΡ. ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε , ότι ο αριθμός των παραγωγικών συνεταιρισμών, μεταπολεμικά, αυξάνεται, ενώ οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί μειώνονται.

Εκτός από τις γνωστές κατηγορίες συνεταιρισμών υπήρχαν οι αλιευτικοί, οι δασικοί και οι σχολικοί συνεταιρισμοί. Οι αλιευτικοί γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη από το 1947. Το 1946 υπήρχαν μόνο 4, το 1947 αυξήθηκαν σε 189, ενώ το 1954 υπήρχαν 267 με 9.000 μέλη.

Οι δασικοί συνεταιρισμοί άρχισαν να αναπτύσσονται μεταπολεμικά. Στα 1954 υπήρχαν 498 ελεύθεροι δασικοί συνεταιρισμοί εργασίας και 118 αναγκαστικοί συνεταιρισμοί. Στα 1961 υπήρχαν 603 ελεύθεροι δασικοί συνεταιρισμοί με 23.000 μέλη και 143 αναγκαστικοί συνεταιρισμοί με 22.000 μέλη.

Οι σχολικοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν το 1954 σε χωριά. Σκοπός τους ήταν η εξασφάλιση πόρων, καθώς και η ενίσχυση των αδυνάτων μελών του χωριού.

ΚΕΦ. 9 : Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ (1978 – 1998)

Το 1974 μετά την κατάρρευση της στρατιωτικής δικτατορίας, το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα εμφανίζεται δυναμικά στην πολιτική ζωή της χώρας και με μια σειρά κινητοποιήσεις διεκδικεί να πάρει όσα έχασε εξαιτίας της δικτατορίας.

Το 1973 οι πληθωριστικές πιέσεις σε συνδυασμό με την δικτατορία, οδήγησαν σε μεγάλη αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων που σε ορισμένα ξεπέρασε το 80% και κατά μέσο όρο έφτασε στο 37,6%. Η αύξηση των αγροτικών τιμών υπήρξε σημαντική, διότι επέφερε μεταβολή του εισοδήματος στην Ελλάδα προς όφελος των αγροτικών προϊόντων των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών.

Στην περίοδο 1974-1980 το αγροτικό προϊόν αυξάνεται, ενώ το 1980 οι αμοιβές των ατόμων που απασχολούνται με τη γεωργία αυξάνονται και αγγίζουν τις τιμές των βιοτεχνών και των βιομηχάνων. Η ανοδική εξέλιξη διαπερνά και τον καταναλωτικό τομέα. Στην περίοδο 1981-1982 τα αγροτικά νοικοκυριά έχουνε καλύψει το πρόβλημα της επιβίωσής τους. Η αγροτικά παύει πια να αποτελείται από τον εξαθλιωμένο αγρότη των μεταπολεμικών χρόνων και κατατάσσεται στην κατηγορία μικροπαραγωγών των πόλεων.

Η μεταπολίτευση δημιουργεί νέα δεδομένα στον αγροτικό χώρο. Θα αναπτυχθεί μια συλλογική πολιτική δράση στην ελληνική ύπαιθρο. Θα δημιουργηθούν τοπικά κομματικά γραφεία στα μικρότερα χωριά και θα αναπτυχθούν πολιτικές πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Στα πλαίσια της έντονης κοινωνικοπολιτικής κινητικότητας του αγροτικού χώρου, αναζωπυρώνεται το ενδιαφέρον για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Οι πρωτοβάθμιοι αυξάνονται σε αριθμό, ενώ ταυτόχρονα συσπειρώνονται και διεκδικούν μαζί με τους αγρότες τα αιτήματά τους. Το 1977 με πρωτοβουλία του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ δημιουργείται η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Αγροτικών Συλλόγων ΓΕΣΑΣΕ, η οποία υποστηρίζει θερμά και ταυτόχρονα καθοδηγεί τα αγροτικά συλλαλητήρια και τις κινητοποιήσεις της εποχής.

9.1. Η κρίση του Ελληνικού Συνεταιριστικού Κινήματος.

Αν όμως το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα είχε μια δυναμική παρουσία στις δεκαετίες του 1970 και 1980, δεν μπορούμε να πούμε ότι ισχύει το ίδιο και σήμερα. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν αλύτατο πρόβλημα εξαιτίας δύο βασικών λόγων :

1. Της κακής διαχείρισης των συν/κών οργανώσεων, που οδήγησε σε χρεωκοπία επιβαρύνοντας παράλληλα τον αγροτικό προϋπολογισμό, και
2. Της έλλειψης παραγωγικής δύναμης που είχε ως επακόλουθο τη μείωση του αγροτικού τομέα.

Ένα από τα εντοπισιακότερα χαρακτηριστικά των αγροτικών κινητοποιήσεων του 1996 – 97 στην Ελλάδα, ήταν η παντελής απουσία του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος και των αντιπροσώπων του.

9.2. Προβλήματα του ελληνικού συν/κού κινήματος.

Στην περίοδο αυτή πολλά είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το συν/κό κίνημα στην Ελλάδα.

1. Το 50% των ΑΣΟ το αποτελούν πιστωτικοί συν/μοί. Οι πιστωτικοί συν/μοί είναι διαμεσολαβητές για την διοχέτευση βραχυπροθέσμων και μεσοπροθέσμων δανείων της ΑΤΕ για τους αγρότες.
2. Οι ελληνικές αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις σήμερα ξεπερνούν τις 7.000 σε αντίθεση με τα περισσότερα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που δεν ξεπερνούν τις 2.000. Ο αριθμός των ΑΣΟ έχει αυξηθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες στην Ελλάδα εξαιτίας των στρατηγικών συνένωσης, που δεν έχουν εφαρμοσθεί στην Ελλάδα. Ο μέσος αριθμός των μελών ΑΣΟ στην Ελλάδα είναι μικρότερος των 100 ατόμων, ενώ το 20% των αγροτικών κοινοτήτων λειτουργούν περισσότεροι από ένας συνεταιρισμοί. Έτσι στο πλαίσιο της ΕΕ, η Ελλάδα διατηρεί τους περισσότερους συνεταιρισμούς με τα λιγότερα μέλη και λιγότερους

εργαζόμενους. Μέσα απ' όλα αυτά τα στοιχεία το συμπέρασμα που προκύπτει είναι, ότι μόνο το 15,6% των αγροτικών συνεταιρισμών απασχολούν μόνιμο προσωπικό, γεγονός που δείχνει το χαμηλό επίπεδο της Ελλάδας στην εμπορική δραστηριότητα των Ελληνικών συνεταιρισμών.

3. Η δραστηριότητα των ΑΣΟ παρουσιάζει αδυναμίες, παράλληλη την σημαντική υποδομή της Ελλάδας, που περιλαμβάνει αποθηκευτικούς χώρους και εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των μελών τους. Οι ΑΣΟ που ασχολούνται με την επεξεργασία και την εμπορία των αγροτικών προϊόντων, δεν είναι σε θέση σήμερα χωρίς τη βοήθεια του κράτους να ανταγωνιστούν τα άλλα προϊόντα της αγοράς. Εξάλλου μόνο το 4,3% των ενεργών συνεταιρισμών έχουν τη μεγαλύτερη δραστηριότητα, ενώ το 33,7% μεσαία δραστηριότητα, και το 62% μικρή δραστηριότητα.
4. Οι ελληνικοί συνεταιρισμοί, θα πρέπει να ανταγωνισθούν με τις ξένες και με τις ντόπιες ιδιωτικές επιχειρήσεις για να δείξουν τις ικανότητες του ανθρώπινου δυναμικού. Το πρόβλημα τους είναι ότι οι ελληνικές ΑΣΟ δεν έχουν εσωτερική οργάνωση, ώστε τα μέλη να αποκτήσουν την απαιτούμενη πείρα και εκπαίδευση.
5. Μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες των ΑΣΟ, είναι η στενή τους σχέση με το Κράτος και την αγροτική πολιτική, που από τη μία μεριά δίνει βοήθεια στις ΑΣΟ (ρύθμιση αγρ. Δανείων), από την άλλη θεωρείται ότι αποτελεί οικονομική δυσπραγία. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα αποπνηκτικό περιβάλλον για τη λειτουργία του συν/κού κινήματος.
6. Κύριο χαρακτηριστικό της παραγωγικής δραστηριότητας των ελληνικών συνεταιρισμών αποτελεί ο συμπληρωματικός, επιβοηθητικός ρόλος τους στις ανάγκες του Κράτους και του ιδιωτικού τομέα. Σημαντικό είναι το γεγονός της αποχής των ΑΣΟ από τους κερδοφόρους βιομηχανικούς κλάδους, όπως σημαντικό είναι το ότι συμμετέχουν σε κλάδους που υπάρχει μειωμένο ιδιωτικό συμφέρον.
7. Η πρακτική των ΑΣΟ να απορροφούν τις διαθέσιμες ποσότητες αγροτικών προϊόντων συντελούν στο να ελαχιστοποιούνται οι δυνατότητες για την

επίτευξη θετικών οικονομικών μεγεθών, μετατρέποντας τις σε ζημιογόνες επιχειρήσεις.

Άρα είναι φανερό πως η στενή σχέση του Κράτους με τους συνεταιρισμούς όχι μόνο δεν βοήθησε τους ελληνικούς συνεταιρισμούς, αλλά λειτούργησε ως αποτρεπτικός παράγοντας για τη βελτίωση της παραγωγικής εικόνας. Το αποτέλεσμα ήταν να κλονισθεί όχι μόνο η οργανωτική αυτονομία αλλά και η εμπορική αξιοπιστία των ΑΣΟ.

ΚΕΦ. 10 : ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Στην περίοδο της μεταπολίτευσης το 1974 το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα εμφανίστηκε δυναμικά διεκδικώντας αλλαγές στον αστικό και αγροτικό τομέα. Μετά το 1975 οι αγροτικές κινητοποιήσεις πολλαπλασιάζονται με στόχο να διεκδικήσουν : α) την άνοδο των τιμών και β) να σχηματιστεί μια άσκηση εξουσίας για να συμμετέχουν οι έλληνες πολίτες στην κοινωνία με ίσους όρους. Το αίτημα του αγροτικού κόσμου για ισότιμη συμμετοχή θα βρεί την έκφρασή του στο πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ.

Το 1982 με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ ψηφίστηκε ο νόμος 1257 για την αποκατάσταση της δημοκρατικής τάξης στους συν/κούς οργανισμούς. Ο νόμος 1257 καταργούσε την πολλαπλή ψήφο , το πλειοψηφικό σύστημα, υιοθετώντας ως γενική αρχή ένα «άτομο – μία ψήφος». Κύριος στόχος του νομοσχεδίου ήταν η ανατροπή της εκλογής της παραδοσιακής συν/κής ηγεσίας και της αντικατάστασής της με πολιτικές – κομματικές παρατάξεις, με βάση τον ανταγωνισμό.

Αυτή η αντιπαράθεση εννοούσε το ΠΑΣΟΚ, και τα κόμματα της Αριστεράς, που είχαν παράδοση στην κινητοποίηση των μελών. Πράγματι , κινητοποιώντας 10.000 αγρότες που γράφτηκαν στους συνεταιρισμούς και ψηφίζοντας στις αρχαιρεσίες του 1983, το ΠΑΣΟΚ πέτυχε συντριπτική πλειοψηφία στην ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγοντας στη θέση του προέδρου της τον Β. Σκουλά.

Στο μεταξύ ψηφίστηκε ο νόμος 1361 για τους αγροτικούς συλλόγους, στους οποίους δόθηκαν οικονομικοί πόροι, αλλά και η δυνατότητα στα μέλη να παίρνουν μέρος στις κρατικές απολαβές. Το 1985 με το νόμο 1541 το ΠΑΣΟΚ, επιχειρεί να κάνει ένα μεγάλο άλμα στα συν/κά πράγματα. Ο νόμος 1541 θέσπιζε την ισότητα ψήφου, ανεξάρτητα από την περιουσία, το εισόδημα και το μορφωτικό επίπεδο των πολιτών. Θα συμπεριλάμβανε ως «τακτικά μέλη» των συνεταιρισμών τις γυναίκες και τα παιδιά των αρχηγών των

αγροτικών καλλιεργειών, καθώς και τους εργάτες της γης, ενώ θα απέκλειε τα «ειδικά μέλη», αν η κύρια εργασία τους ήταν εξωγεωργική.

Συνοψίζοντας την νομοθετική – θεσμική παρέμβαση του ΠΑΣΟΚ στα συν/κά πράγματα στη δεκαετία του 1980, επισημαίνουμε τα εξής: Το ΠΑΣΟΚ ακολουθώντας την πολιτική των ελληνικών κυβερνήσεων στον αγροτικό χώρο, προχώρησε στην αναδιάρθρωση του συν/κού κινήματος. Ανέτρεψε την ολιγαρχική κυριαρχία θεσμοθετώντας τον κομματικό ανταγωνισμό.

Τελικά το αποτέλεσμα της παρέμβασης του ΠΑΣΟΚ στο ελληνικό συν/κό κίνημα δεν εκπλήρωσε τις προσδοκίες των εμπνευστών της. Αν και το ζητούμενο ήταν το πρότυπο της συνεταιρισμένης οικογενειακής εκμετάλλευσης, αντίθετα δόθηκε έμφαση στην συνδικαλιστική προσπάθεια των οργανώσεων, γεγονός που δυνάμωσε τον κομματικό ανταγωνισμό.

Στην περίοδο 1980 επικρατούσε ένα κλίμα κομματικών ανταγωνισμών μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας, αναστέλλοντας κάθε παραγωγική και αναπτυξιακή προσπάθεια. Υπήρξαν έντονες διαμάχες με συνέπεια το 1983 να πραγματοποιηθεί συσπείρωση των αγροτών που με κινητοποιήσεις δημιούργησαν δική τους συνομοσπονδία αγροτικών συλλόγων σε πανελλαδικό επίπεδο (ΕΨΔΑΣΕ).

Ωστόσο οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν χειροτέρεψαν τη σχέση Κράτους και αγροτικής πολιτικής. Το αποτέλεσμα ήταν η ολοκληρωτική επικράτηση του κρατικού κορπορατισμού, καθώς και η μετατροπή των συν/μών σε κρατικές υπηρεσίες.

Τα οικονομικά των συνεταιρισμών δεν ήταν σε καλή κατάσταση. Δεν υπήρχαν καλές επιλογές, ενώ οι αναπτυξιακές προσπάθειες ήταν μάταιες, εφόσον οι συνεταιρισμοί είχαν εξάρτηση από το Κράτος που ασκούσε τη λεγόμενη «Κοινωνική Πολιτική».

Είναι φανερό ότι η προβληματική κατάσταση του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος εντείνει τα διορθωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας, σε μια περίοδο που η απορρύθμιση των αγορών και η μείωση των επιδοτήσεων, επιβάλλει τις κατάλληλες προσαρμογές στην Εθνική Οικονομία. Έτσι σε διάστημα περισσότερο από 15 χρόνια και ενώ η Ελλάδα εντάχθηκε

στην ΕΟΚ, η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στην εγχώρια και Ευρωπαϊκή αγορά έχει μειωθεί. Τα προβλήματα της γεωργίας όχι μόνο δεν αντιμετωπίστηκαν από το συν/κό κίνημα, αλλά ο κρατικός κορπορατισμός που επικρατούσε έδρασε ως αποτρεπτικός παράγοντας για τη βελτίωση της παραγωγικής εικόνας των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η σημερινή κατάσταση των συνεταιρισμών στην Ελλάδα είναι νοσηρή. Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν είναι σημαντικές για την επιβίωση των ίδιων, όσο και τον συν/νων αγροτών, που εμφανίζονται ανίσχυροι στον αυξανόμενο ανταγωνισμό των αγορών. Οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί δεν διαθέτουν τον κοινωνικό χαρακτήρα που είχαν κάποτε, προς όφελος των δυνάμεων της αγοράς. Οι αγροτικές συν/κές οργανώσεις εισέρχονται σε ένα μεταλλασσόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον, στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν χωρίς προσαρμογή και χωρίς χρηματοδοτικά μέσα.

10.1. Οι προοπτικές των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών.

Οι προοπτικές των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών μπορούν να συνοψιστούν στα εξής :

1. Πρόσληψη ειδικών επιστημόνων.
2. Εκπαίδευση αιρετών προσώπων.
3. Ενθάρρυνση της συνένωσης και συνεργασίας των συνεταιρισμών. Στη συνένωση πρέπει να συμβάλλουν οικονομικά κίνητρα, η εκπαίδευση ή και η συνεργασία με άλλες χώρες για την αύξηση του μεγέθους της λειτουργίας τους.
4. Επαρκής και φθηνή χρηματοδότηση στους συνεταιρισμούς. Για τη χρηματοδότηση, θα πρέπει να βρεθούν πηγές από το εξωτερικό (π.χ. δημιουργία Συν/κής Τράπεζας, ή η μετατροπή της ΑΤΕ σε συν/μό).
5. Η διαφάνεια της αγοράς. Θα πρέπει δηλαδή να ισχύουν ίδιοι κανόνες λειτουργίας τόσο για τις συν/κές οργανώσεις, όσο και για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

6. Βελτίωση του θεσμικού πλαισίου των συνεταιρισμών. Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών σε εθνικό επίπεδο μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε με εσωτερική ανάπτυξη, είτε με συγχωνεύσεις και εξαγορές άλλων επιχειρήσεων. Λόγω του χρονοβόρου και του ακριβού κόστους για τη διάθεση μεγάλων κεφαλαίων για επένδυση, είναι ανάγκη να αναζητηθούν άλλες λύσεις. Συνεπώς η εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη του αγροτοσυνεταιριστικού κινήματος θα πρέπει να επικεντρωθεί στην εξωτερική ανάπτυξη, δηλαδή στον εκσυγχρονισμό των συν/κών οργανώσεων.

Το ελληνικό αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα θα πρέπει να τολμήσει μια στρατηγική και μια θεσμική αναδιοργάνωση, για να αποτελέσει αποφασιστικό παράγοντα για την αναδιάρθρωση της ελληνικής γεωργίας. Συνεπώς οι αγροτικοί συνεταιρισμοί θα πρέπει να εγκαταλείψουν τις παθητικές δραστηριότητες που τους περιθωριοποιούν και να στραφούν προς τη σύγχρονη και συγχρονισμένη μεγάλου μεγέθους παραγωγή, που θα τους δώσει τη δυνατότητα να πετύχουν οικονομία κλίμακος και μεγέθους, να μειώσουν το κόστος παραγωγής και να βελτιώσουν την ποιότητα και την παραγωγικότητα των προϊόντων τους.

ΚΕΦ. 11 : ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ

Οι αγροτικού συνεταιρισμοί αποτελούν ιδιωτικές επιχειρήσεις συλλογικής μορφής που συμμετέχουν στις παραγωγικές διαδικασίες και έχουν σαν σκοπό να στηρίζουν τα συμφέροντα των αγροτών. Οι επιχειρήσεις έχουν ως υποχρέωση να αυξάνουν τη δραστηριότητα τους στο περιβάλλον του συνεταιρισμού που αφενός είναι ο ευρωπαϊκός περίγυρος και αφετέρου η ελληνική γεωργία.

Η παγκοσμιοποίηση θα επιφέρει μεταβολές στην οικονομία της χώρας. Αποτέλεσμα αυτών των μεταβολών θα είναι :

1. Η συμπίεση του γεωργικού εισοδήματος, και
2. Η δημιουργία μιας Μεσογειακής αγοράς.

Η Μεσογειακή Αγορά θα είναι μια διευρυμένη αγορά για τα μεσογειακά προϊόντα η οποία θα καταληφθεί από ανθρώπους που θα τα προσφέρουν σε καλή ποιότητα και με ανταγωνιστικούς όρους.

ΚΕΦ. 12 : ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Οι προσπάθειες μεγέθυνσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων , με κίνητρα κοινοτικά και εθνικά έχουν προκαλέσει οριακές μεταβολές οι οποίες είναι :

1. Η έξοδος των ηλικιωμένων από την παραγωγική διαδικασία.
2. Ο περιορισμένος αριθμός των νέων που εισέρχονται στη γεωργία παρόλο που το μορφωτικό επίπεδο των εισερχόμενων είναι βελτιωμένο.

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των χωρών της ΕΕ, στις οποίες απευθύνονται τα ελληνικά προϊόντα θα έχει δύο απαιτήσεις , τη δημιουργία α) συμβατικών προϊόντων και β) βιολογικών προϊόντων. Η δημιουργία αυτών των προϊόντων, θα στηρίζεται στη σύγχρονη τεχνολογία και στην έρευνα. Ο συνδυασμός της γεωργίας με άλλες συμβατές δραστηριότητες θα είναι αναγκαίος για την Ελλάδα , για το λόγο ότι η γεωργία της είναι προσανατολισμένη στη φυτική παραγωγή και δεν απαιτεί συνεχή και σταθερή απασχόληση. Ο συνδυασμός της γεωργίας με τον τουρισμό και με δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος είναι ο πιο ενδεδειγμένος και συμβατός.

ΚΕΦ. 13 : ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η πρώτη ουσιαστική ενασχόληση της ΕΟΚ με την ιδιαιτερότητα των συνεταιρισμών σημειώθηκε το 1962 που αναφέρεται στα θέματα ανταγωνισμού και αναφέρονται κυρίως τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης της Ρώμης. Η Συνθήκη της Ρώμης αποτελεί το Σύνταγμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και περιέχει τις βασικές και νομικές διατάξεις για τη διαμόρφωση και την ανάπτυξη των διαφόρων πολιτικών της Ε.Κ. Επίσης ορίζει τους στόχους και τις αρχές της ΚΑΠ. Το άρθρο 85 θεωρεί ως ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά, τις συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

ΚΑΠ = Κοινή Αγροτική Πολιτική.

13.1. Κοινοτικοί κανονισμοί στους αγροτικούς συνεταιρισμούς

Σχετικά με το άρθρο 85, θεσπίστηκε ο Κανονισμός 26/1/1962 του οποίου το άρθρο 2 αναφέρει :

Το άρθρο 85 της Συνθήκης δε θα εφαρμόζεται σε συμφωνίες , σε αποφάσεις και πρακτικές των γεωργών, ενώσεων των γεωργών, οι οποίες θα αφορούν την παραγωγή ή πώληση γεωργικών προϊόντων ή στη χρήση από κοινού εγκαταστάσεων , αποθήκευσης, επεξεργασίας ή μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Η διάταξη αυτή του Κανονισμού 26/1/1962, διευκρινίζει ότι η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών δεν θεωρείται ότι παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού του άρθρου 85 της Συνθήκης.

Ωστόσο η πρακτική αναγνώριση της σημασίας των συνεταιρισμών στην ΕΟΚ ακολούθησε μια βραδεία διαδικασία με την αιτιολογία ότι οι γεωργοί αναλαμβάνουν συλλογικές εργασίες όχι μόνο με τη μορφή του συνεταιρισμού αλλά και με μορφές (π.χ. της εταιρίας) , χρησιμοποιήθηκε από την Κοινότητα ένας ευρύτερος όρος των «Ομάδων παραγωγών» για την κάλυψη νομικής μορφής συλλογικής δράσης. Η Κοινότητα επιδίωξε την ενδυνάμωση των

ομάδων παραγωγών, με τη χορήγηση κινήτρων με σκοπό την καλύτερη οργάνωση της προσφοράς των γεωργικών προϊόντων.

Η ομάδα παραγωγών, δημιουργήθηκε από τα αλιεύματα (κανονισμός 2141/1970). Ακολούθησε ο λυκίσκος (καν. 1996/71), τα οπωροποκηπευτικά (καν. 1035/72) και αργότερα οι μεταξοσκώληκες (καν. 707/76). Το 1978 θεσπίστηκε ειδικός κανονισμός (καν. 1360/78), για την ομάδα των παραγωγών και των ενώσεων, με σκοπό να βοηθηθεί η οργάνωση της προσφοράς γεωργικών προϊόντων στις περιοχές, ή στα προϊόντα που παρουσίαζαν διαρθρωτικές αδυναμίες. Σ' αυτή την ενίσχυση των ομάδων παραγωγών πήρε μέρος όλη η Ιταλία για όλα τα γεωργικά προϊόντα, το Βέλγιο για ορισμένα προϊόντα και η Γαλλία για έναν αριθμό προϊόντων. Ωστόσο για την Ελλάδα συμφωνήθηκε να ισχύει το καθεστώς της Ιταλίας δηλ. ολόκληρη η χώρα για όλα τα γεωργικά προϊόντα. Ο καν. 952/97 για τις ομάδες των παραγωγών και τις ενώσεις τους αντικατέστησε τον καν. 1360/78 που ισχύει από το τέλος του Μαΐου 1997.

Η ομαδοποίηση των παραγωγών για την προάσπιση των συμφερόντων τους με βάση το θεσμό των ομάδων των παραγωγών της ΕΟΚ, αποτελεί κατεύθυνση συμβιβασμού με τους στόχους των συνεταιρισμών. Ο συν/κός θεσμός ενώ ως νομική μορφή είναι εξειδικευμένος, στις δραστηριότητές του ευρύνεται και παρέχει τις δυνατότητες στους παραγωγούς, στηριζόμενος στην ανάγκη και τη συνεργασία.

Η συλλογική δραστηριότητα των παραγωγών της ΕΕ επιδιώχθηκε να ενθαρρυνθεί και με ορισμένα μέτρα τα οποία δεν περιλάμβαναν αναφορά στον συν/κό θεσμό.

Στην οδηγία της ΕΟΚ (72/159) για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είχε προβλεφθεί βοήθεια για την έναρξη συνεργασίας μεταξύ παραγωγών, όταν επιδίωξη ήταν η αμοιβαία εξυπηρέτηση και η πιο αποδοτική κοινή χρήση των επενδύσεων. Επίσης στην οδηγία της ΟΕΚ (75/268) για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές προβλέφθηκαν, ειδικές ενισχύσεις από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους για επενδύσεις από κοινού που επιδιώκουν την παραγωγή ζωοτροφών και τη βελτίωση βοσκοτόπων.

Εξυπηρέτηση των συν/κών στόχων προκύπτει και από τον κ. 355/77 της ΕΟΚ «περί κοινής δράσεως για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων» με τον οποίο θεσπίζονται οικονομικές ενισχύσεις σε τομείς που οι συνεταιρισμοί παρουσιάζουν αξιόλογη δράση.

Από τα παραπάνω είναι προφανές ότι η προϋπόθεση συμμετοχής των παραγωγών του βασικού προϊόντος στα οφέλη που προκύπτουν εξυπηρετείται από τους συνεταιρισμούς. Οι συνεταιρισμοί περισσότερο από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις προσφέρουν τη διάθεση των προϊόντων των παραγωγών με τους καλύτερους όρους. Πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη την ικανοποιητική συμμετοχή των παραγωγών των βασικών προϊόντων στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν.

Στον καν. 795/85 «για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων» , η συλλογική δραστηριότητα των γεωργών προτείνεται στις ακόλουθες περιπτώσεις :

1. Όταν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις συνεργάζονται ή συγχωνεύονται μεταξύ τους και υποβάλλουν κοινό σχέδιο βελτίωσης (άρθρο 6).
2. Όταν σχηματίζονται αναγνωρισμένες ομάδες που αποσκοπούν στην ορθολογικότερη από κοινού χρήση του γεωργικού εξοπλισμού (άρθρο 10).
3. Όταν πραγματοποιούνται συλλογικές επενδύσεις σε μειονεκτικές περιοχές για την παραγωγή ζωοτροφών , για τη διαμόρφωση και τον εξοπλισμό των βουνοτόπων, η εκμετάλλευση τους γίνεται από κοινού.
4. Όταν καταρτίζονται προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης , στα οποία εντάσσονται προγράμματα για όσους διευθύνουν ομάδες παραγωγών και συνεταιρισμού.

ΚΕΦ. 14 : Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Οι ελληνικές αγροτικές συνεταιρισμών δομούνται σε τρία επίπεδα :

Τους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, τις δευτεροβάθμιες ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών και τις τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις. Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί έχουν ως μέλη φυσικά πρόσωπα, γεωργούς και κυρίως στην περιφέρεια τους που είναι συνήθως ένας δήμος ή μια κοινότητα και ως δραστηριότητα τους εξυπηρετούν βασικές ανάγκες των μελών τους. Για δραστηριότητες που απαιτούν έντονη συσπείρωση έχουν σχηματίσει τις ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών στους Νομούς ή στις Επαρχίες.

Επιπλέον με τη συσπείρωση των ενώσεων σε εθνικό επίπεδο έχουν σχηματίσει τριτοβάθμιες συν/κές οργανώσεις που είναι εξειδικευμένες κατά προϊόν ή ομάδα προϊόντος και έχουν τη μορφή κεντρικών ενώσεων ή Κοινοπραξιών.

14.1 Βασικά Στοιχεία Αγροτικών Συνεταιρισμών

Ως τα βασικά στοιχεία των αγροτικών συνεταιρισμών χαρακτηρίζονται τα παρακάτω :

• Αριθμός λειτουργούντων πρωτοβάθμιων	6.873
• Αριθμός ενώσεων συνεταιρισμών	122
• Αριθμός κεντρικών ενώσεων	7
• Αριθμός κοινοπραξιών των Ενώσεων	4
• Αριθμός συνεταιριστικών επιχειρήσεων (Α.Ε. , ΕΠΕ)	88
• Κορυφαία οργάνωση	1
• Αριθμός μελών των πρωτοβαθμίων	851.487
• Αριθμός υπαλλήλων (τακτικών και έκτακτων)	12.261
• Αξία εφοδίων (γεωργικών και οικιακών σε εκατ. δρχ.	114.863
• Αξία πωληθέντων γεωργικών προϊόντων σε εκατ. δρχ.	405.524

- Αξία εξαχθέντων γεωργικών προϊόντων σε εκατ. δρχ. 67.667

ΠΗΓΕΣ : ΚΑΛΔΗΣ – ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ. ΑΓΡ. ΣΥΝ. ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡ. ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ο κύριος όγκος των δραστηριοτήτων γίνεται από τις δευτεροβάθμιες και τις τριτοβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις και επιχειρήσεις. Οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί είναι μικροί σε μέγεθος και ο μέσος αριθμός μελών είναι 120. Όσον αφορά τώρα την εξυπηρέτηση των μελών τους διαθέτουν μεταποιητικές και βοηθητικές εγκαταστάσεις.

14.2. Εγκαταστάσεις των Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Οι εγκαταστάσεις των αγροτικών συνεταιρισμών σύμφωνα με τα είδη επεκτάσεων και τους αντίστοιχους αριθμούς είναι :

ΕΙΔΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ
Ελαιουργεία	598
Τυροκομεία απλά	220
Εργοστάσια διαλογής και συσκευασίας οπωροκηπευτικών	155
Οινοποιεία	65
Εκκοκκιστήρια βαμβακιού	25
Κονσερβοποιεία βρώσιμων ελαίων	23
Κονσερβοποιεία τοματοπολτού και οπωροκηπευτικών	15
Εργοστάσια παστερίωσης και τυροκομίας γάλακτος	13
Πτηνοσφαγεία	11
Κυλινδρομυλοι	10
Ραφιναρίες	10
Πυρηνελαιουργεία	7
Σταφιδεργοστάσια	7
Σπορελαιουργεία	5
Εργοστάσια χυμών εσπεριδοειδών	2

Εργοστάσια επεξεργασίας καπνού 1

Ψυκτικοί θάλαμοι 341

ΠΗΓΕΣ : ΚΑΛΔΗΣ – ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ : ΑΓΡ. ΣΥΝ. ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡ.
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες που επιδίδονται οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι η εμπορία αγροτικών προϊόντων και η εμπορία αγροτικών εισροών. Στη δραστηριότητα αυτή οι συνεταιρισμοί δεν έχουν σκοπό το κέρδος, αλλά την εξυπηρέτηση της παραγωγικής διαδικασίας των μελών τους.

14.3. Βασικές Εργασίες των Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Οι εργασίες των αγροτικών συνεταιρισμών διακρίνονται στις 1) πιστωτικές και στις 2) προμηθευτικές.

1. Η αντιπροσωπευτικότερη εργασία των συνεταιρισμών είναι η **παροχή πιστώσεων στο συνεταιρισμένο αγροτικό πληθυσμό**. Οι πιστώσεις αυτές, προέρχονται από πιστώσεις της ΑΤΕ αλλά και από δάνεια των κεφαλαίων. Τα δάνεια που χορηγεί η ΑΤΕ μέσω των συνεταιρισμών στους συνεταιρισμένους αγρότες χωρίζονται σε : βραχυπρόθεσμα μέσης και μακράς διάρκειας, δάνεια για γεωργικά εφόδια, καθώς και δάνεια από ειδικές πιστώσεις. Το ποσοστό των δανείων στις συνολικές χορηγήσεις της ΑΤΕ φθάνει σε υψηλά επίπεδα. Η ΑΤΕ σήμερα απασχολεί 7.000 υπαλλήλους, ενώ το 70% των εργασιών σχετίζεται με τη χρηματοδότηση των συνεταιριστικών οργανώσεων.

2. Προμηθευτικές εργασίες.

Η δεύτερη βασική δραστηριότητα των συνεταιρισμών είναι η προμήθεια στα μέλη τους γεωργικών εφοδίων και ειδών γεωργικής και οικιακής χρήσης. Τα γεωργικά εφόδια, τα διαχειρίζονται και τα διαθέτουν στους αγρότες οι συνεταιριστικοί φορείς, με εγγύηση του Δημοσίου. Η εργασία αυτή έχει μεγάλη σημασία για την Αγροτική Πολιτική για το λόγο ότι

μπορεί να ελέγχονται οι τιμές και να εξομειώνεται το κόστος διοίκησης, με αποτέλεσμα να διατίθενται οι τιμές σε όλες τις περιοχές της χώρας.

Εκτός από τις βασικές εργασίες οι συνεταιρισμοί ασχολούνται και με μια σειρά από άλλες που έχουν χαρακτήρα συμπληρωματικό – βοηθητικό και που είναι αναγκαίες στη διακίνηση των προϊόντων.

14.4. Γενεσιουργά αίτια των προβλημάτων των Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Όπως είναι επόμενο οι αγροτικοί συνεταιρισμοί κατά την πορεία της λειτουργίας τους συνάντουν κάποια προβλήματα. Η αιτία των προβλημάτων αυτών προκύπτει από τα παρακάτω :

1. Ο έντονος κομματισμός των Διοικήσεων.

Ο κομματισμός των Διοικητικών Συμβουλίων είναι σχεδόν κανόνας ζωής στους συνεταιρισμούς. Αυτό οφείλεται κυρίως στην προσπάθεια των κομμάτων να ποδογετήσουν το συνεταιριστικό κίνημα, ή στην προσπάθεια των αιρετών να αναπτύξουν κομματική δράση για να έχουν δυνατότητες αξιοποίησης τους στο μέλλον.

Βέβαια στον κομματισμό των συν/κών οργανώσεων συμβάλλει και ο τρόπος εκλογής των Δ.Σ. με ενιαία ψηφοδέλτια και περιορισμένο αριθμό σταυρών, το οποίο ανετράπη με τροποποίηση του νόμου καθόσον το σύστημα των συνδυασμών εξυπηρετούσε τους κομματικούς στόχους. Στην Ελλάδα, η διάκριση εσωτερικών κομματικών ομάδων, οδήγησε σε εσωτερικούς ανταγωνισμούς και αντιπαλότητες.

2. Άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω των συνεταιρισμών.

Οι συνεταιρισμοί κάθε κατηγορίας αποτελούν οικονομικούς φορείς, που στηρίζονται σε κανόνες με κοινωνική ευαισθησία. Η πλευρά ορισμένων πολιτικών θεώρησε τους συνεταιρισμούς ως φορείς κοινωνικής πρόνοιας και κοινωνικής αντίληψης, οι οποίοι όφειλαν να παρεμβαίνουν για να λύνουν τα προβλήματα στο γεωργικό τομέα ή στους αγρότες.

Η πολιτική που εφαρμόστηκε για ένα μεγάλο διάστημα ανάγκασε τους συνεταιρισμούς να πάρουν δάνεια, για να καταβάλλουν στα μέλη τους τιμές

μεγαλύτερες από αυτές της αγοράς κατά εντολή, κατά επιθυμία ή κατά υπόδειξη της κυβέρνησης. Για την πραγματοποίηση αυτής της κοινωνικής πολιτικής πήραν βραχυπρόθεσμα δάνεια από την ΑΤΕ πιστεύοντας ότι η πολιτεία θα κατέβαλλε τα ποσά σύντομα. Δυστυχώς τα δάνεια αυτά μετατράπηκαν σε βραχυπρόθεσμα δάνεια, γιατί η κυβέρνηση δεν τήρησε τη συμφωνία της αφήνοντας τους συνεταιρισμούς να φέρουν το οικονομικό βάρος των πολιτικών της αποφάσεων.

Η συσσώρευση των χρεών κατά τη δεκαετία του 1980, οδήγησε την ΑΤΕ στη μη δανειοδότηση. Ακολούθησε η χορήγηση κρατικών ομολογιών προς την ΑΤΕ με τη ρύθμιση του 1992. Ενώ στα χρέη για τα οποία δεν προέκυπτε υπαιτιότητα του Δημοσίου, ακολουθήθηκε διαδικασία ρύθμισης από την ΑΤΕ με παράλληλη διαδικασία οικονομικής εξυγίανσης.

Η θεώρηση των συνεταιρισμών ως φορέων οικονομικής αντίληψης είχε μια ακόμη εκδήλωση : την πρόσληψη υπεράριθμου προσωπικού. Στην πενταετία (1983 – 1988), το προσωπικό των αγροτικών συνεταιρισμών είχε αυξηθεί κατά 50% πράγμα που αποτέλεσε επιβάρυνση λόγω των ειδικών νόμων που ίσχυαν.

Οι επιπτώσεις της κοινωνικής πολιτικής που ασκήθηκε μέσω των αγροτικών συνεταιρισμών συνοψίζονται στα εξής :

- Οικονομική ζημία των νομικών προσώπων των συνεταιρισμών κυρίως όσων στερήθηκαν τη δυνατότητα δανειοδότησης λόγω χρεών.
- Δημιουργία εντύπωσης στα μέλη ότι οι συνεταιρισμοί είναι εντολοδόχοι του Κράτους.
- Δημιουργία στο κοινωνικό σύνολο πως οι συνεταιρισμοί είναι συνώνυμοι με την αποτυχία και τη χρεωκοπία.
- Κοινωνική κατακραυγή εναντίον των αγροτικών συνεταιρισμών.

3. Νομοθετικό πλαίσιο.

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς παρουσιάζει χαρακτηριστική αδράνεια. Μόνο την τελευταία 20ετία θεσπίστηκαν τρεις βασικοί νόμοι για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Τόσο συχνή εναλλαγή νομοθεσίας δεν παρατηρείται σε άλλες μορφές επιχειρήσεων

(π.χ. ΑΤΕ/ ΕΤΕ) ούτε σε άλλες χώρες. Οι Ελληνικοί συνεταιρισμοί λόγω των συχνών εναλλαγών της νομοθεσίας που τους διέπει, τίθενται σε δυσμενέστερη θέση έναντι των ανταγωνιστών τους στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες. Το 1982 και μετά από το νόμο 2181/94 καθιερώθηκε το σύστημα των εκλογών με χωριστά ψηφοδέλτια κατά συνδυασμούς, το οποίο κατέληξε στη διάκριση κομματικών παρατάξεων. Οι εκλογές διεξάγονται την ίδια περίοδο για κάθε βαθμίδα συνεταιρισμών.

14.5. Νόμοι και διατάγματα που θεσπίστηκαν για το Γεωργικό Συνεταιρισμό από το 1973 – 1997.

Το 1973 (επί δικτατορίας) δημοσιεύθηκε το Ν.Δ. 227/73 «Περί Γεωργικών Συνεταιρισμών», που προέβλεπε την αναγκαστική συγχώνευση συνεταιρισμών και ενώσεων, ώστε να υπάρχει ένας συνεταιρισμός. Το Ν.Δ. καταργήθηκε πριν από την έναρξη της ισχύος του.

Το 1979 ψηφίστηκε ο νόμος 921/79 «Περί γεωργ. Συν/μών».

Το 1982 ψηφίστηκε ο νόμος 1257/82 που τροποποιούσε τον 921/79 αντίστοιχο προηγούμενο προς το σύστημα των εκλογών. Μεταξύ των άλλων τροποποιήσεων εξαιρούσε από τη γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ τις κοινοπραξίες, τις κεντρικές ενώσεις και τις συνεταιριστικές εταιρίες.

Επίσης, το 1985 ψηφίστηκε ο νόμος 1541/1985 για τις «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις». Βασικά χαρακτηριστικά του νόμου αυτού ήταν η υποχρεωτική συγχώνευση των συνεταιρισμών της ίδιας κοινότητας και των ενώσεων του ίδιου νόμου.

Το 1993 ψηφίστηκε ο νόμος 2169/93 και αντικατέστησε τον 1541/85 με αρκετές αδυναμίες, αλλά και σε μια προσπάθεια ατελή για την αποκατάσταση του ενιαίου ψηφοδελτίου κατά τις αρχαιρεσίες.

Το 1994 ψηφίστηκε ο νόμος 2181/1994 με στόχο την επαναφορά του εκλογικού συστήματος των συνδυασμών.

Τέλος το 1997 καταρτίστηκε νέο σχέδιο νόμου για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ενώ ο Υπουργός Γεωργίας ανέφερε ότι το θεσμικό πλαίσιο

πρέπει να είναι συνολικό για όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών εφόσον ο συνεταιριστικός θεσμός είναι ενιαίος.

4. Κράτος και αγροτικοί συνεταιρισμοί.

Η παρέμβαση του Κράτους περιορίστηκε μόνο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής , αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις σημειώθηκε παραβίαση θεμελιωδών κανόνων του συνεργατισμού και παρεμπόδιση του έργου του. μάλιστα ουσιαστική κατάργηση του δημοκρατικού χαρακτήρα και της αυτοδιοίκησης των αγροτικών συνεταιρισμών σημειώθηκε κατά τη δικτατορία του 1967, όταν με τον Αναγκαστικό Νόμο 31/1967 έληξε η θητεία των Κεντρικών Ενώσεων , των Κοινοπραξιών των Γεωργικών και Συνεταιριστικών Εταιριών. Προσβολή του δημοκρατικού χαρακτήρα των συνεταιρισμών έγινε με τον νόμο 1257/82 (άρθρο 12) , με τον οποίο έληξε η θητεία των διοικήσεων όλων των συνεταιριστικών οργανώσεων.

Σε άλλες περιπτώσεις το Κράτος έβαζε εμπόδια στις συνεταιριστικές δραστηριότητες με τη νομοθεσία ή με διαδικαστικά εμπόδια όπως στην περίπτωση των συνεταιριστικών οργανώσεων που δανείζονται από την ΑΤΕ να ασφαλίζουν τα αποκτώμενα περιουσιακά στοιχεία στην ΑΤΕ, ενώ ο νόμος όριζε ότι μόνο σύσταση μπορούσε να γίνει προς τον δανειζόμενο.

Η μακροχρόνια κρατική παρέμβαση στη ρύθμιση θεμάτων που απασχολούν τους συνεταιρισμούς έχει προκαλέσει τη δημιουργία μιας σχέσης εξάρτησης των συνεταιρισμών από το Κράτος. Η εξάρτηση αυτή ανατροφοδοτείται , τόσο από την πλευρά των συνεταιρισμών, όσο και από την πλευρά του Κράτους. Για την αντιμετώπιση των δυσκολιών τους οι συνεταιρισμοί επικαλούνται την υποστήριξη του Κράτους , το οποίο συνήθως ανταποκρίνεται. Ως επακόλουθο το Κράτος θεωρεί αυτονόητο το δικαίωμά του να αποφασίζει για την τύχη των συνεταιρισμών. Ωστόσο , η εξυπηρετική σχέση των συνεταιρισμών από το Κράτος δημιουργεί προβλήματα, στη διοίκηση και στα μέλη των συνεταιρισμών.

5. Εσωτερικά προβλήματα

Λέγοντας εσωτερικά προβλήματα εννοούμε εκείνα που είναι υπεύθυνα για την ύπαρξή τους και που για την αντιμετώπισή τους υπεύθυνα είναι τα μέλη των συνεταιρισμών.

Αφετηρία των εσωτερικών προβλημάτων αποτελεί το γεγονός ότι πολλοί δεν διακρίνουν τον συνεταιρισμό, ως μια ιδιωτική επιχείρηση με συνέπεια να χάνεται η επιχειρηματικότητα και η υπευθυνότητα του (κατάλληλη οργάνωση και προσωπικό).

Αποτελεί σχεδόν κανόνας στους συνεταιρισμούς η έντονη ανάμειξη του Διοικητικού Συμβουλίου και κυρίως του Προέδρου στη διαχείριση των συνεταιρισμών παρόλο ότι λείπει η ειδική γνώση και η μεγάλη πείρα τους δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί διαθέτουν αρκετά αξιόλογα υπαλληλικά στελέχη (Διευθυντές, προϊστάμενοι κλπ).

Τα Δ.Σ. αναλαμβάνουν οικονομικές δραστηριότητες χωρίς καμία γραπτή εισήγηση του Διευθυντή ή του αρμοδίου τμήματος της Συν/κής οργάνωσης. Αποφασίζουν για τα πάντα, περιορίζοντας το ρόλο και το ενδιαφέρον των μελών. Η εσωτερική εποπτεία δεν έχει τη δυνατότητα του ουσιαστικού ελέγχου, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος έχει αποδυναμωθεί.

Το εργασιακό περιβάλλον που δημιουργείται με τα δεδομένα αυτά δεν ενθαρρύνει τα ικανά και φιλόδοξα στελέχη να αποδεχτούν το περιβάλλον. Εξάλλου τα αυστηρά οικονομικά κριτήρια που επικρατούν στη λειτουργία και στις επενδύσεις αποδυναμώνονται λόγω ότι τα μέλη δεν διευρύνουν την κεφαλαιουχική συμμετοχή σε μια δραστηριότητα που δεν τους παρέχει προοπτικές.

ΚΕΦ. 15 : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝ/ΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.

Ο συν/κός θεσμός στις χώρες της ΕΟΚ υφίσταται πάνω από ένα αιώνα. Η διάδοση των συνεταιρισμών, οι ποικιλόμορφες δραστηριότητες τους, η ικανότητα επιβίωσης σε συνθήκες οικονομικών κρίσεων χάρη της μεγάλης προσαρμοστικότητας τους στις εκάστοτε εναλλασσόμενες συνθήκες προσδίδουν έναν τεράστιο δυναμισμό στην ανάπτυξη της οικονομίας, όσο κανένας άλλος κοινωνικοοικονομικός θεσμός. Οι χώρες της ΕΟΚ δίκαια θεωρούνται το λίκνο της διαμόρφωσης του συνεταιριστικού τομέα.

Η ιδέα και η εφαρμογή του «συνεταιρίζεσθαι» υπήρξε προϊόν μακροχρόνιων κοινωνικοπολιτικών αλλαγών στις χώρες της Ευρώπης τον περασμένο αιώνα. Η πρωτοβουλία της δημιουργίας των συνεταιρισμών από τις χαμηλά κοινωνικά εισοδηματικές τάξεις, όπως η εργατική τάξη και τα μικρομεσαία στρώματα της αγροτιάς, με σκοπό την αυτοάμυνα από τις επιπτώσεις του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και την επιβίωση, δεν μπορούσε παρά να λειτουργήσει σε δημοκρατικές αρχές που είναι ικανές για όλα τα εθνικά συν/κά κινήματα και είναι :

- 1. Η αρχή της ελευθερίας του ατόμου,**
- 2. Η ανεξαρτησία και η αυτοδιάθεση,**
- 3. Η ατομική και κοινωνική ανάπτυξη, και**
- 4. Η αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.**

Με βάση τις παραπάνω αρχές, μπόρεσε να καλλιεργηθεί και να διαμορφωθεί η διάθεση των απόψεων που διέπει το συνεταιριστικό κίνημα των χωρών της ΕΟΚ.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στο Βέλγιο.

Η ανάπτυξη του συν/κού κινήματος στο Βέλγιο υπήρξε παράλληλη με τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών, αλλά κυρίως συνδέεται με την ανάπτυξη του καπιταλισμού στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Ο καπιταλισμός υπήρξε η κύρια αιτία που προώθησε τη δημιουργία των καταναλωτικών συνεταιρισμών στην

εργατική τάξη της χώρας. Αργότερα εμφανίστηκαν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί με τη μορφή της αδερφότητας των αγροτών, οι οποίες σήμερα ως επαγγελματικές οργανώσεις, αποτέλεσαν τη βάση του σύγχρονου συνεταιριστικού κινήματος της χώρας. Σε σύντομο χρονικό διάστημα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μπόρεσαν να οργανωθούν αλλά κυρίως να διακρίνουν τα πλεονεκτήματα της εξειδικευμένης οικονομικής δραστηριότητας. Η κύρια οικονομική δραστηριότητα των αγροτικών συνεταιρισμών προσανατολίστηκε στη μεταποίηση και εμπορία των οπωροκηπευτικών προϊόντων. Επίσης σημαντική υπήρξε η συνεισφορά των συνεταιρισμών στην παραγωγή και εμπορία στην ανθοκομία η οποία εξελίχθηκε σε έναν από τους πιο παραδοσιακούς αγροτικούς κλάδους του Βελγίου. Αργότερα δημιουργήθηκαν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι λαϊκές Τράπεζες, που εξαπλώθηκαν στην ύπαιθρο και ασκούσαν αποκλειστικά την αγροτική πίστη. Σήμερα οι λαϊκές Τράπεζες έχουν συνενωθεί σε μια Κεντρική Τράπεζα, που έχει το μονοπώλιο της αγροτικής πίστης.

Τα τελευταία χρόνια η αλματώδης ανάπτυξη του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος του Βελγίου προώθησε νέες μορφές και τύπους συν/κής δραστηριότητας στο τομέα των υπηρεσιών. Εκτός από τις ασφαλιστικές εταιρίες δημιουργήθηκαν συν/κά γραφεία για την προσφορά εργατικής δύναμης στον αγροτικό τομέα. Το 1972 στο Βέλγιο υπήρχαν 2.060 συνεταιρισμοί με 229.600 μέλη. Από αυτούς 1.000 ήταν προμηθευτικοί, 700 πιστωτικοί, 250 υπηρεσιών, 8 κτηνοτροφικοί και 1 αυγών. Ενδιαφέρον έχει η αναφορά στο θεσμικό πλαίσιο που βοήθησε την ανάπτυξη αγροτικών συνεταιρισμών στο Βέλγιο.

Το Βελγικό Κράτος δεν παρενέβη σημαντικά στην ανάπτυξη του συν/κού κινήματος. Με βάση το Βασιλικό διάταγμα της 30 Νοεμβρίου 1935, η ανώνυμη συν/κή εταιρία αποτελεί μορφή εταιρίας.

Αργότερα στις 30 Νοεμβρίου 1961 πάρθηκε η απόφαση για δημιουργία Ταμείου για επενδύσεις στον αγροτικό τομέα από το οποίο μπορούν να δανείζονται και οι συνεταιρισμοί.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στη Γαλλία.

Η ανάπτυξη του συν/κού κινήματος της Γαλλίας ήταν παράλληλη με την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος της χώρας. Οι αγωνιστικές παρατάξεις της εργατικής τάξης της Γαλλίας επηρέασαν σημαντικά τον προσανατολισμό και τους στόχους των αγροτικών συνεταιρισμών με αποτέλεσμα το κίνημά της να χαρακτηριστεί ως το πιο αγωνιστικό και ταξικό συν/κό κίνημα της Ευρώπης. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί άρχισαν να αναπτύσσονται στη Γαλλία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Συγκεκριμένα η πρώτη ένωση των αγροτών ιδρύθηκε το 1867 υπό την επιρροή της Γαλλικής Επανάστασης το 1848. Αργότερα, οι κλαδικές οικονομικές κρίσεις όπως η αγροτική το 1875, η κρίση της οινοποιίας το 1904, και η κρίση των δημητριακών το 1936, συνέτειναν στο να προσανατολιστούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην παραγωγική δραστηριότητα. Δημιουργήθηκαν οι πρώτοι αγροτοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί. Η πορεία της ανάπτυξης τους συνοδεύεται από αναδιαρθρώσεις όσον αφορά την οργάνωση της δομής τους. Το θεσμικό πλαίσιο των συνεταιρισμών ολοκληρώνεται το 1972. Σύμφωνα με αυτό το νόμο, οι αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις και οι ενώσεις τους αποτελούν ειδική μορφή επιχειρήσεως, διαφορετική από τις κρατικές και εμπορικές επιχειρήσεις. Έχουν νομική προσωπικότητα και πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. Η διαφοροποίηση αυτή τους προσδίδει αυτονομία αλλά και τη δυνατότητα να επιλέγουν δραστηριότητες που να μπορούν να επιβιώνουν και να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της οικονομίας.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί της Γαλλίας αναπτύσσονται σε όλους τους κλάδους του αγροτοβιομηχανικού συγκροτήματος της χώρας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί η περίπτωση της Αγροτικής Τράπεζας της Γαλλίας Gredit Agricale Mutuel που συνέβαλε αποφασιστικά στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και ιδρύθηκε το 1884. Σήμερα εξυπηρετεί περίπου το 13% του συνόλου της γεωργικής πίστης και συλλέγει το 17% της ρευστής και μικρομακροπρόθεσμης αποταμίευσης. Η επιτυχία του συν/κού τομέα της Γαλλίας σχετίζεται και με την συν/κή επιμόρφωση των στελεχών των συν/μών.

και υπαλλήλων των επιχειρήσεων. Το 1980 στη χώρα λειτουργούσαν 4.120 συν/μοί με 106.700 μέλη. Ο κύκλος εργασιών τους έφθανε τα 140 εκατ. γαλλικά φράγκα και έλεγχαν το 58% της παραγωγής γαλακτομικών προϊόντων, το 50% των σιτηρών και το 60% των φρουτολαχανικών. Το 1987 το μερίδιό τους στα γαλακτοκομικά προϊόντα έφθασε το 60% της εθνικής παραγωγής, το 70% της παραγωγής σιτηρών, το 33% του κρέατος, το 60% του κρασιού και το 35% των φρουτολαχανικών. Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται η δυναμική ανάπτυξη των συνεταιρισμών αλλά και η συγκεντρωποίηση της παραγωγής. Η μεγάλη εξαγωγική δραστηριότητα των συνεταιρισμών και η προσφορά τους στην εθνική οικονομία τους παρέχει τη δυνατότητα να έχουν ευνοϊκή μεταχείριση από το Κράτος και συμμετοχή σε εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα.

Οι Αγροτικοί συνεταιρισμοί στη Δανία

Η Δανία αποτελεί μία από τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες της ΕΟΚ. Η μεγάλη της ανάπτυξη οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην αγροτική οικονομία και ιδιαίτερα στην κτηνοτροφία της που καθιέρωσε τη Δανία στις πρώτες χώρες εξαγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων αλλά και άλλων αγροτικών προϊόντων. Οι εξαγωγές της χαρακτηρίζονται από προϊόντα υψηλής επεξεργασίας και ποιότητας με αποτέλεσμα να γίνονται ανταγωνιστικά μεταξύ των άλλων χωρών – μελών της ΕΟΚ και τελικά να κυριαρχούν. Σ' αυτή τη μεγάλη επιτυχία συνέβαλλαν καθοριστικά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί ως καθοριστικοί φορείς της αγροτοβιομηχανικής προόδου. Οι πρώτοι αγροτικοί συνεταιρισμοί στη Δανία εμφανίστηκαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα με τη μορφή των παραγωγικών συνεταιρισμών, αφού από την αρχή ήταν κυρίως γαλακτοκομικοί, συνεταιρισμοί παραγωγής μπέικον και συνεταιρισμοί εμπορίας βοείου κρέατος.

1. Γαλακτοκομικοί συνεταιρισμοί.

1890 : 700

1910 : 1200

1962 : 1100

1980 : 152

2. Συνεταιρισμοί παραγωγής μπέικον.

1891 : 15

1913 : 91

1968 : 61

1980 : 18

3. Συνεταιρισμοί εμπορίας βοείου κρέατος.

1962 : 58

1972 : 39

1980 : 29

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί προχώρησαν σε συγκέντρωση της δύναμής τους μέσω των συγχωνεύσεων. Αποτέλεσμα αυτών ήταν να ελέγχουν οι συνεταιρισμοί γάλακτος το 87% της αγοράς. Στην επιτυχία συνέβαλε και η αρμονική συνεργασία με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στον ίδιο κλάδο παραγωγής.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ιρλανδία.

Η Ιρλανδία, χώρα με μέσο επίπεδο καπιταλιστικής ανάπτυξης της οικονομίας, παρουσιάζει πολλά κοινά στοιχεία ανάπτυξης με τις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Ένα από αυτά τα στοιχεία είναι και η μεγάλη συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ της χώρας που στο σύνολο της εξαγωγών, το 40% το αποτελούν τα αγροτικά προϊόντα. Η ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας της Ιρλανδίας σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης οφείλεται στην εξειδίκευση της κτηνοτροφίας που ευνοείται και από την πολιτική της ΕΟΚ.

Μεγάλο ρόλο την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα έπαιξε η ίδρυση των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ιρλανδία που χρονικά συνέπεσε με την εμφάνιση των συνεταιρισμών στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες μέχρι το 1920, η ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών υπήρξε μεγάλη ως προς τη μαζικότητα, ενώ στις επόμενες δεκαετίες παρατηρήθηκε επιβράδυνση των αγροτών.

Το 1980 το συν/κό κίνημα της Ιρλανδίας αριθμούσε 163 συν/μούς και 215.070 μέλη με κύκλο εργασιών 2.200 εκατ. Ιρλανδικές λίρες παρέχοντας απασχόληση σε 20.000 άτομα. Το 1986 οι συν/μοί έφθασαν τους 200 με 195.000 μέλη.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ιταλία

Η εμφάνιση των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ιταλία έγινε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην περίοδο της μεγάλης αγροτικής πίστες. Η κρίση αυτή επηρέασε την εμφάνιση των αγροτικών συνεταιρισμών στην Ευρώπη. Η αγροτική κρίση που διήρκησε από το 1870 – 1895 ξεπεράστηκε με την εφαρμογή δασμών στα εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα, με περιορισμό των καλλιεργήσιμων εκτάσεων σιτηρών στις ΗΠΑ. Στην Ιταλία, την περίοδο αυτή εμφανίστηκαν οι καλλιεργητικοί συν/μοί που ήταν συλλογικές μισθώσεις γης και ασχολούνται με την καλλιέργεια της. Όμως στο θέμα της εκμίσθωσης εμφανίστηκε το πρόβλημα αν θα έπρεπε η γη να χωριστεί σε αγροτεμάχια ως ατομική καλλιέργεια στους αγρότες ή αν θα έπρεπε να καλλιεργείται συλλογικά. Πάνω σε αυτό έγινε η πρώτη σύγκρουση στην Ιταλία, που είχε ως αντικείμενο τους συνεταιρισμούς και τελικά οδήγησε στη διάσπαση του συνεταιριστικού κινήματος που συνεχίζεται ως σήμερα. Ανεξάρτητα από τη διάσπαση η ανάπτυξη του ήταν ανοδική και δεν επηρεάστηκε αρνητικά.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στο Λουξεμβούργο.

Το Λουξεμβούργο αν και είναι μια από τις μικρότερες χώρες της Ευρώπης έχει να επιδείξει πλούσια συνεταιριστική δράση που ξεκίνησε το 19^ο αιώνα. Τα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσει η αγροτική οικονομία της χώρας ήταν τα εξής : εγγειοβελτικά και αρδευτικά έργα. Οι προσπάθειες των αγροτών δεν ήταν επαρκής για τη λύση των προβλημάτων. Η λύση που δόθηκε ήταν η συνεργασία των αγροτών η οποία δημιούργησε τις λεγόμενες συνενώσεις των αγροτών. Το 1909 ιδρύθηκε η αγροτική Ομοσπονδία πωλήσεως και αγοράς αγροτικών προϊόντων. Στο κλάδο της γαλακτοκομίας δημιουργήθηκαν συν/κά γαλακτοκομικά με τη μορφή πρωτοβαθμίων

εξειδικευμένων συνεταιρισμών, που η οργάνωσή τους κατέληξε στη δημιουργία ενός κεντρικού συν/κού γαλακτοκομείου με όλη τη χώρα.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στη Μεγάλη Βρετανία.

Στην εποχή του Μεσαίωνα στη Μ. Βρετανία κυριαρχούσαν μεγάλες εκμεταλλεύσεις γης που εξειδικεύονταν ιδιαίτερα στην κτηνοτροφία. Η εξαγωγή μαλλιού, ήταν το βασικό αγροτικό προϊόν της. Η ανάπτυξη του καταναλωτικού κινήματος στη Μ. Βρετανία ήταν μία αναγκαιότητα που πήγαζε από το χαρακτήρα της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης που είχε διαμορφωθεί από την αύξηση του εμπορικού κεφαλαίου της. Τα εμπορικά μονοπώλια που είχαν αναπτυχθεί, ανάγκαζαν τους εργάτες να προσυνεταιρισθούν και να δημιουργήσουν τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς. Έτσι λοιπόν δημιούργησαν τους προμηθευτικούς συνεταιρισμούς που έλεγχαν το 16% της αγοράς ζωοτροφών και το 23% των λιπασμάτων. Στον κλάδο των οπωροκηπευτικών, η παρουσία συνεταιρισμού ήταν έντονη και έφθανε μέχρι το 55% της συνολικής παραγωγής.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ολλανδία.

Η εμφάνιση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, έγινε νωρίς στην αγροτική οικονομία της Ολλανδίας, μεταξύ 16^{ου} – 17^{ου} αιώνα. Με βάση τα στοιχεία της έκθεσης για την κατάσταση της γεωργίας, το 1984 οι απασχολούμενοι στην Ολλανδική γεωργία αντιπροσώπευσαν το 4,4% του συνόλου, ποσοστό μικρότερο από το μέσο όρο της ΕΟΚ και είναι 6,7%. Η Ολλανδία μετά την Ιταλία και τη Δανία είναι η τρίτη χώρα της ΕΟΚ που παρουσίαζε το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης μισθωτής εργασίας. Το 1983 έφτασε το 25,4% στο τομέα της γεωργίας, στη δασοκομία, στην αλιεία και στο κυνήγι. Όσον αφορά στη διαμόρφωση της αγροτικής οικονομίας συνέβαλε και η ανάπτυξη της συνεταιριστικοποίησης που ξεκίνησε το 1870. Έτσι το 1877, ιδρύθηκε ο πρώτος προμηθευτικός αγροτικός συνεταιρισμός και αργότερα ιδρύθηκαν οι πρώτες συν/κές τράπεζες. Η αλματώδης ανάπτυξη του συν/κού

κινήματος οφείλεται στη θέσπιση των συνεταιρισμών αλλά και στην ανάπτυξη της εκάστοτε κυβερνήσεως.

Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στη Γερμανία

Το 18^ο αιώνα αποτελούσε την αγροτική περιφέρεια της Ευρώπης. Το 70% του πληθυσμού της απασχολούνταν στην αγροτική οικονομία που κυριαρχούνταν από τις φεουδαρχικές σχέσεις παραγωγής. Η καθυστέρηση της εμφάνισης των καπιταλιστικών σχέσεων οφείλεται στη δουλοπαροικία μέχρι το 1806. Η Επανάσταση του 1848, στάθηκε η αφορμή για τη γρήγορη ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων και για τη διαφοροποίηση της αγροτιάς. Η αγροτική κρίση το 1875 βρίσκει τη συγκέντρωση της γης σε ένα μικρό τμήμα του αγροτικού πληθυσμού. Εκείνη την εποχή υπήρξαν 5,7 εκατ. αγροτικά νοικοκυριά, από τα οποία τα 3,4 εκατ. είχαν το 10% των ζώων και το 5% των λιβαδιών. Τα προβλήματα των αγροτών και η ύπαρξη των φεουδαρχών αποτελούσαν τα κύρια εμπόδια για να αναπτυχθεί η αγροτική οικονομία της Γερμανίας. Όμως το 19^ο αιώνα οι συν/κές ιδέες άρχισαν να αναπτύσσονται και με πρωτοπόρο τον W. Raiffeisen (1818-1880) και τον Schulze ίδρυσαν τους πρώτους καταναλωτικούς και προμηθευτικούς συνεταιρισμούς. Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα της Γερμανίας, είχε τα χαρακτηριστικά του πνεύματος της αλληλοβοήθειας, της ενίσχυσης των οικονομικά αδυνάτων.

Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν οι ομάδες παραγωγών που έπρεπε να συμμετέχουν 10 άτομα για τουλάχιστον 3 χρόνια. Το 1970 υπήρχαν 204 ενώσεις, ενώ το 1976 αυξήθηκαν σε 877. Η διαφορά τους από τους παραδοσιακούς είναι η συνένωση για τη διάθεση ενός προϊόντος. Οι προμηθευτικοί συνεταιρισμοί είχαν άνθιση εκείνη την περίοδο. Αποτελούσαν το 32,2% του συνόλου των αγροτικών συνεταιρισμών με 2.925.358 εγγεγραμμένα μέλη. Οι γαλακτοκομικοί το 1982 ήταν 1.363 όπου οι 432 ασχολούνταν με την παραγωγή γάλακτος. Οι φρουτολαχανικοί συνεταιρισμοί ήταν 123 και είχαν 79.288 μέλη.

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα ο αγροτικός συνεταιριστικός τομέας στην ΕΕ επεκτείνεται συνεχώς στις περισσότερες χώρες και στα περισσότερα εργοστάσια, ο κύκλος των εργασιών και των μεριδίων της αγοράς φθάνει στα ύψη. Πολλοί συνεταιρισμοί προκειμένου να κερδίζουν περισσότερα χρήματα για τα μέλη τους, ακολουθούν μια στρατηγική κάθετης ολοκλήρωσης. Οι εργασίες τους είναι προσανατολισμένες στην ανεπέργαστη ή ελαφρά επεξεργασμένη παραγωγή.

Παρόλο που υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός συνεταιρισμών που είναι καθαρά προσανατολισμένοι στην παραγωγή, πολλοί αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν πετύχει καλές σχέσεις με τις αγορές τους για πολλές δεκαετίες. Σήμερα φαίνεται να υπάρχει μια ισχυρή τάση προς την ενδυνάμωση του προσανατολισμού στην αγορά πράγμα που σημαίνει, ότι τα μέλη αναγνωρίζουν ότι ο προσανατολισμός στην αγορά γίνεται για το δικό τους συμφέρον.

Οι μεγαλύτεροι συνεταιρισμοί σήμερα επεκτείνονται ακόμη περισσότερο για να γίνουν ανταγωνιστικοί στις διεθνείς αγορές και να πολεμήσουν τις πολυεθνικές εταιρίες στις αγορές της προστιθέμενης αξίας, τη στιγμή που ένας μεγάλος αριθμός συνεταιρισμών αποφασίζει να ενισχύσει τη θέση του στην περιφερειακή αγορά. Η στρατηγική που θα ακολουθήσουν, θα συνεπάγεται την προτίμηση για τα προϊόντα, που έχουν τοπική προέλευση με αποτέλεσμα τη μείωση του ανταγωνισμού από τους προμηθευτές.

Παράλληλα μία από τις σημαντικές τάσεις της αγοράς είναι η ανάπτυξη της ισχύος των λιανικών πωλήσεων. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί σ' αυτόν τον κάθετο ανταγωνισμό ακολουθούν δύο στρατηγικές. Η πρώτη είναι η δημιουργία στενής επαφής με τους καταναλωτές και η δεύτερη είναι η ανάπτυξη της εξάρτησης απέναντι στους λιανοπωλητές. Ένα σημαντικό στοιχείο για την επικράτηση των αλυσίδων λιανικού εμπορίου είναι η χρήση ιδιωτικών ετικετών. Παράλληλα, η ονομασία του προϊόντος, αποτελεί αναγκαία άμυνα απέναντι στους λιανοπωλητές και για τους συνεταιρισμούς που εργάζονται στο βάθος της καθετοποιημένης αλυσίδας επεξεργασίας.

Πρόσφατα ο αγροτικός τομέας χτυπήθηκε από έντονα προβλήματα όπως η κρίση των τρελών αγελάδων, τον λοιμό των χοίρων κλπ. Συνέπεια όλων αυτών ήταν να χαθεί η εμπιστοσύνη στους παραγωγούς. Για την αποκατάστασή τους οι συνεταιρισμοί και οι συνεταιριστικές οργανώσεις ξεκίνησαν μια διεργασία ελέγχου για την ανάπτυξη οργάνων ελέγχου, την εισαγωγή συστημάτων εξυγίανσης κλπ. Το μήνυμα των μέτρων που πάρθηκαν εκφράζεται με την έννοια της ασφάλειας, της τροφής και της υγείας των ζώων.

Είναι δικαίως ασυνήθιστο να έχουν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μέλη και από άλλες χώρες, αλλά έχει καταστεί πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια. Στο εξής θα γίνονται δεκτά και νεοσύλλεκτα ξένα μέλη. Το πιο πιθανό είναι να επεκταθεί ο όγκος της παραγωγής για να επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακος.

Σε όλα τα κράτη – μέλη της ΕΕ οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, παίρνουν μέρος σε διεθνείς εμπορικές δραστηριότητες σε μεγάλη έκταση, όπως οι εξαγωγές γραφείων πωλήσεων, κοινοπραξίες με ξένους εταίρους κλπ. Παράλληλα ένας μεγάλος αριθμός συνεταιρισμών έχει ιδρύσει ή αγοράσει εργοστάσια στο εξωτερικό για την αύξηση των επενδύσεων. Τα κίνητρα είναι η απόκτηση ενός εμπορικού καναλιού (αντιπρόσωποι), για προϊόντα των μελών, επιτυγχάνοντας έτσι οικονομίες κλίμακος.

ΚΕΦ. 16 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

1. Πιστεύεται ακράδαντα ότι η βασική αιτία της αποτυχίας των συνεταιρισμών εντοπίζεται στη ρυθμιστική παρέμβαση της πολιτείας. Όσο πιο εκτεταμένη είναι η νομοθετική ρύθμιση και οι παρεμβάσεις στα συνεταιριστικά πράγματα, τόσο πιο αρνητικές αποβαίνουν οι επιπτώσεις. Γι' αυτό κρίνεται αναγκαία η οριοθέτηση του ρόλου Κράτους και Συνεταιρισμού. Το Ελληνικό Σύνταγμα υποχρεώνει το κράτος να φροντίζει για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Το Κράτος έχει την υποχρέωση να φροντίζει για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, να δημιουργεί συνθήκες που να μπορεί να αντιμετωπίζει τον υπάρχοντα ανταγωνισμό. Ο ρόλος του Κράτους πρέπει να περιορισθεί στη δημιουργία συνθηκών δραστηριοποίησης των συνεταιρισμών χωρίς παρεμβάσεις και προσανατολισμό προς το έργο των συνεταιρισμών.
2. Ο χώρος των συνεταιρισμών στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται όχι από την παντελή έλλειψη οργάνωσης αλλά από την κακή οργάνωση. Κατά γενική εκτίμηση οι Έλληνες είναι συνεργάσιμοι και όχι ατομικιστές όπως πολλοί θέλουν να τους χαρακτηρίζουν. Εξάλλου πολλά δείγματα συνεργασίας των Ελλήνων έγιναν γνωστά όπως τα Αμπελάκια, οι ναυτιλιακές συνεργασίες κ.α., χάρη στο παραδοσιακό πνεύμα συνεργασίας.
3. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί πρέπει να εξετάσουν σε βάθος το θέμα των μηχανισμών χρηματοδότησης. Οι γεωργοί έχουν ταυτίσει την ΑΤΕ σαν την Κεντρική Εξουσία. Είναι φανερό ότι η ΑΤΕ έπαιξε πάντα τον ρόλο του επόπτη και του δανειστή. Στις πρώτες δεκαετίες ζωής της ΑΤΕ, πιθανόν να κυριάρχησαν σχέσεις αμοιβαίας ωφέλειας κατά τη συνεργασία της με τους συνεταιρισμούς. Με την πάροδο των ετών όμως ατόνησε η εποπτική της συνείδηση. Ίσως στη σημερινή εποχή θα πρέπει να ιδρυθεί μια συν/κή τράπεζα, που να αποτελεί τον χρηματοδότη και τον σύμβουλο απέναντι στο γεωργό.

4. Οι Ελληνικές Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις κάθε βαθμού παρουσιάζουν μειωμένη ανταγωνιστικότητα έναντι των υπολοίπων χωρών της ΕΟΚ, αλλά και απέναντι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις της χώρας μας. Η Ελλάδα πρέπει να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Απαιτείται εσωτερική εξυγίανση για την εξασφάλιση της οικονομικής και λειτουργικής αποτελεσματικότητας. Το όπλο και το χρέος των συνεταιρισμών είναι η διασυνεταιριστική διεργασία, ακόμη και μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών συνεταιρισμών.
5. Οι συνεταιρισμοί για το γεωργικό τομέα αποτελούν έρεισμα αντικατάστατο. Ιδίως σε χώρες με μεγάλο αριθμό μικροκαλλιεργητών, είναι απαραίτητη η συνέχεια των οικογενειακών αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η συμπίεση των τιμών αγοράς στην οποία συνεπάγεται ο ανταγωνισμός θα συμπίεσει τα εισοδήματα των παραγωγών. Η επιτυχία των συνεταιρισμών θα εξαρτηθεί από την προσφορά υπηρεσιών με το μικρότερο κόστος.
6. Υπάρχει ανάγκη προσαρμογής του νομοθετικού πλαισίου. Πρέπει να καταρτισθεί ένα νομοσχέδιο που να κατοχυρώνει όλες τις μορφές συνεργασίας που θα θεσπίζει τον εξωτερικό ανεξάρτητο έλεγχο και να αποδεσμεύσει τους συνεταιρισμούς από τις κρατικές επεμβάσεις και τις κομματικές αναμίξεις.
7. Τέλος το Κράτος έχει υποχρέωση από το Σύνταγμα να δημιουργήσει τα πλαίσια ούτως ώστε η συν/κή παιδεία να μπει σε όλους τους κλάδους της εκπαίδευσης. Επιπλέον, χρειάζεται ενημέρωση των αιρετών στελεχών σχετικά με τις διαδικασίες των συνεταιρισμών. Επίσης, η εξειδίκευση των ανωτέρων στελεχών στα θέματα του μανατζμέντ είναι απαραίτητη.

ΚΕΦ. 17 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΟΚ.

1. Ο αγροτικός συνεταιρισμός στην Ευρώπη επεκτείνεται λόγω της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων μελών , γεγονός μεγάλης σημασίας για την ισόρροπη ανάπτυξη προπαντός στον τομέα της γεωργίας.
2. Η εργασία, το κεφάλαιο και οι υπηρεσίες θα κινούνται στην κατεύθυνση που αποδεικνύεται πιο κερδοφόρα.
3. Καινούργιες επενδύσεις από τρίτες χώρες θα αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα.
4. Ο τομέας των τροφίμων θα αλλάξει. Το μήνυμα για υγεία και ασφάλεια ισχυροποιείται και απαιτείται από τους καταναλωτές. Οι απαιτήσεις των καταναλωτών θα συμβάλλουν στην προώθηση ελαφρότερων και υγιεινότερων τροφίμων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Π.Σ. ΑΒΔΕΛΙΔΗ : ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
- Σ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑΚΗ – ΜΠΕΒΕΡΑΤΟΥ : ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ – ΘΕΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.
- Γ.Χ. ΔΑΣΚΑΛΟΥ : ΑΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ.
- Ε.Λ. ΜΑΡΙΑΔΗΣ : ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ : ΙΣΤΟΡΙΑ – ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – ΑΠΟΣΤΟΛΗ.
- ΚΑΛΔΗΣ – ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ : ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ. ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ (πρακτικά συνεδρίου).
- ΑΓΡ. ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ ΕΤΟΣ 55. ΤΕΥΧΟΣ 11 – 12 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2000.